

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 39
(1061)

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2013 m. spalio 18 d. *

LPKTS jubiliejinis 25-mečio suvažiavimas

Spalio 12 dieną į istorinę Kauno sporto halę, kurioje vyko pirmasis Lietuvos tremtinių ir politinių kalinių suvažiavimas, iš įvairių šalies miestų ir miestelių rinkosi gausūs, šventiškai pasipuošusiu žmonių būriai paminti 25-ojo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos jubiliejaus. Tos pačios dienos rytą Šv. Antano Paduviečio bažnyčioje šv. Mišias už mirusius politinius kalinius ir tremtinius aukojo JE arkivyskupas Sigitas Tamkevičius.

I visuotinį suvažiavimą susirinko arti 5000 dalyvių ir gausus būrys svečių: prof. Vytautas Landsbergis, JE arkivyskupas Sigitas Tamkevičius, Europos Parlamento narės Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė ir Laima Andrikiene, TS-LKD partijos pirmininkas Andrius Kubilius, Seimo nariai, krašto apsaugos bei socialinės ir darbo apsaugos ministrai, Kauno savivaldybės ir broliškų organizacijų atstovai bei kiti.

Pagrindinė suvažiavviešnia ir oficiali renginio globėja – Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė. Atvykusi anksčiau ji pasikalbėjo ir nusifotografavo su tremtiniais, apžiūrėjo LPKTS veiklos parodą, užsuko į knygynelį ir įsigijo knygą „Tremties vaikai“. Pilnutėlė sporto halė Prezidentę pastiko karštais plojimais.

Prezidentei D.Grybauskaitėi priėjus prie mikrofono, scenos gilumoje, jai už nugaras, nuvirtro kelios dešimtys ten sustatytų LPKTS filialų vėliavų. Akimirka Kauno sporto halėje tyrojo tyla, visi sulaikė kvėpavimą, kol mūsų Prezidentė, ivertinus padėti, pirmoji ryžtingai priėjo prie nuvirtusių vėliavų, pradėjo jas kelti nuo žemės ir statyti į vietą. Lengviau atsidususi pilnutėlė Kauno sporto halė Prezidentės ryžtingumą paseikino plojimais. Kai situacija buvo išspręsta, mūsų šalies Prezidentė garsiai kreipėsi į suvažiavimo dalyvius šiaisiai žodžiais: „Lietuvos vėliava niekada negulės. Kaip ir Jūs niekada nepasidavėte“. Tuo dar kartą įrodydama, kad Lietuva turi stiprią vadovę, kuri yra verta žmonių pasitikėjimo, gerbia valstybę ir jos simbolius bei geba tvarkytis sudėtingose situacijose. D.Grybauskaitė kartu su suvažiavi-

mo dalyviais žiūrėjo Vaidoto Digimo sukurtą dokumentinį filmą „Su Lietuva širdy gyvename“ apie LPKTS veiklos 25-mečių ir išklausė prof. V.Landsbergio kalbą. Jai, kaip ir kitiems suvažiavimo sve-

čiams, buvo įteikta filmo kopija, knygos „Laiko atodangos“ 2-oji dalis ir LPKTS per 25 metus išleistų pareiškimų, rezoliucijų, kreipimųsi ir kitų dokumentų rinkinys. (keliamas į 6 psl.)

LR Prezidentė Dalia Grybauskaitė pasveikino LPKTS jubiliejinį suvažiavimą

Centre – LPKTS pirmininkas Povilas Jakučionis

Jūs – tai Lietuvos sąžinė

Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės sveikinimas jubiliejiname LPKTS suvažiavime

Gerbiami Lietuvos tremtiniai ir politiniai kaliniai,

Sveikinu Jūs visus susirinkus šioje istorinėje Kauno sporto halėje, kurioje gyva kovotojų dvasia!

Sveikinu Jūsų sąjungą mi-

nint 25-ąiais susitelkimo metines!

Matydami Jūsų gražų, širdimis jaunų kovotojų būrių, gyventi Lietuvoje galime ramiau.

Lietuva ne kartą irodė, kad jos stiprybė – susitelkime ir vienybėje.

Ačiū, kad esate, ačiū, kad veikiate, ačiū, kad kasmet Dubysos slėnis pasipuošia trispalvėmis ir aidi patriotinėmis dainomis!

Atvykau čia ne tik padėkoti, bet ir pasakyti, kad Jūs valstybei esate svarbūs ir reikalingi. Nes Jūs – tai Lietuvos sąžinė. Vardan Tėvynės idealų ištverę smurtą, išdaivystes ir netektis, nebijote sakyti, ką galvojate. Todėl kalbėkite, kad tiesos, sąžiningumo ir garbės mūsų valstybėje būtų daugiau. Kalbėkite, kad istorinė atmintis išliktu gyva.

Jūs – užgrūdintos sielos žmonės. Čia, Lietuvos širdyje, matau susirinkusiuų veidus, kuriuose daug šviesos ir išminties.

Čia daug dainuojančių širdžių, kuriose dega meilė Lietuvai, išbandyta gyvulinuose vagonuose, atšiauriomis gyvenimo sąlygomis ir ilgais metais, praleista toli nuo Tėvynės ir artimųjų. Meilė, kuri neperkama ir neparduodama.

Mielieji, džiaugiuosi, kad esu tarp žmonių, kurių vertybės tvirtos ir perduodamos šeimose iš kartos į kartą.

Matau Jūsų pavyzdį ir jaučiu Jūsų paramą kiekvieną dieną. Jūsų tikėjimas ir optimizmas suteikia jėgų nenuleisti rankų net pačiose sudėtingiausiose situacijose.

Jūsų pavyzdžio reikia visai Lietuvai. Ypač tada, kai vyrauja pesimizmas, nepasitikėjimas ar sąmoningai bandoma menkinti mūsų valstybę ir jos žmones.

Darbo vardan Lietuvos turime daug. Todėl kviečiu Jūs kasdienėn talkon su tokia tvirtybe ir užsidegimu, kurių nestokojote tremtyse ir lageriuose. Su tokia meile Lietuvai ir vieni kitiems, kuria degate šiandien.

Tik su tokiu užsidegimu laimimos svarbiausios kovos!

Tik su tokia tvirtybe įveikiami sunkiausi išbandymai!

Tik tokia meilė padeda išlikti tvirtiems, oriems ir nepriklausomiems!

Likite sveiki, tvirti ir vieningi!

Jubiliejiniai metai įpareigoja labiau rūpintis LPKTS stiprinimu

LPKTS pirmininko dr. Povilo Jakučionio pranešimas jubiliejiname LPKTS suvažiavime

Gerbiami suvažiavimo dalyviai, svečiai, sveikinu Jūs dielės šventės, LPKTS veiklos 25 metų sukakties, proga. Siuose tikro, nekomercinio sporto rūmuose, turinčiuose šviesią entuziastų sporto auką, 1988 metais vyko pirmasis visos Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių suvažiavimas, o 1998 metais vyko LPKTS veiklos dešimtmečio jubiliejinis suvažiavimas. Sajungos užuomazga bu-

vo 1988 metų liepos 30 dieną susikūrės „Tremtinio“ klubas. Jis organizavo Juozas Enčeris, Julius Juzeliūnas, Mečys Laurinkus, Povilas Varanauskas, Vytautas Putna, Juozas Oksas ir kiti drąsūs ir aktyvūs tautinio atgimimo žmonės. Klubo taryba, nepaisydama tuometinės komunistų valdžios draudimų ir ribojimų, 1988 metų rugpjūčio 26 dieną organizavo pirmąjį masinį mi-

tingą prie Kauno pilies. Vėliau klubas pasivadino Tremtinų sąjunga – ji buvo užregistruota kaip visuomeninė politinė organizacija. Tuomet Sajunga turėjo apie 76 tūkstančius narių. 1990 metais Sajunga jau dalyvavo Seimo ir savivaldybių rinkimuose. 1991 metais mūsų organizacija tapo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (LPKTS). (keliamas į 2 psl.)

Jubiliejiniai metai įpareigoja labiau rūpintis LPKTS stiprinimu

(atkelta iš 1 psl.)

1994 metais buvo perregistruota kaip politinė organizacija, turinti apie 50 tūkstančių narių. Beveik 30 tūkstančių narių netekome dėl LPKS ir LPKTB atskyrimo. Kita skausminga, bet būtina reorganizacijavko 2004 metais, kai LPKTS savo politinę veiklą sus jungė su TS, iškuriant PKT frakciją ir vėl tapo visuomenine organizacija. Reorganizacija buvo būtina, nes reikėjo konsoliduoti dešiniąsias politines jėgas. Tai, kad 2004 metais Seimo rinkimuose TS frakcijos narių skaičius padvigubėjo, o PKT frakcijoje radosi keturių veteje būvusio vieno, įrodo mūsų politinės veiklos susijungimo su TS akivaizdžią naują. Po mūsų prisijungė LKDP ir LTS. Šios kadencijos Seime turime šešis PKT frakcijos ir 16 Istorinės atminties grupės narių. Dabar vyksta sveika diskusija dėl Sajungos ir Bendrijos susijungimo vėl į vieną organizaciją.

Jubiliejai ragina mus apmąstyti per 25 metus nuveiktus darbus, prisiminti ir deramai pagerbtį jau amžinybėn išėjusius mūsų bendražygius ir vis dar vaisingai tebedirbančius tau tai ir valstybei reikalingą visuomenenį darbą žmones.

LPKTS veiklos tikslai buvo istorinės atminties išsaugojimas, tautinis patriotinis jaunimo ugdymas, socialinė bei kultūrinė veikla. Per 25 metus nuveikėme iš tiesų daug darbų, tarp jų ir tokų, kokių nesugebėjo ar nenorėjo padaryti kitų postkomunistinių šalių represuotų asmenų organizacijos. Kartu su LPKTB, LPKS, LLKS surengėme Tarptautinę komunizmo nusikaltimų pasmerkimo Konferenciją ir Visuomeninį Tribunolą „Vilnius 2000“, kuriamo dalyvavo 24 valstybių atstovai. Šis Tribunolas taip išgąsdino komunistinės Kinijos prezidentą, kad jis, tomis dienomis atvykęs į Vilnių valstybinio vizito, neišlipo iš lėktuvo. Tokių masinių renginių, kaip Airo galos saskrydziai, niekas kitas nesurenega. Surengėme ilgiausiai trukusią (ne tik Lietuvoje) pilietinio nepaklusnumo akciją „KGB archyvus – į švarias rankas“, trukusią beveik trejus metus. Akcijoje dalyvavo daugiau nei 12 tūkstančių žmonių. Neįtikėtina, bet tik! Reikėtų visiems galvoti, ar neprireiks panašią akciją surengti Lukiškių aikštėje ar kur kitur. Kitaip gal paminklas Laisvės kovotojams ir nebus pastatytas? Dainų švenčių „Leiskit į Tėvynę“ ar masinių žygį „Partizanų takais,“ „deja, kol kas dar niekas kitas nesurenega. Visa tai – testinės mūsų programos, vykdomos jau daug metų.

Kasmet rengiame seminarus istorijos mokytojams, dėstantiems Laisvės kovų istoriją. Moksleivių konkursus ir viktorinas rengti pirmieji pradėjo mūsų Varėnos ir Raseinių skyriai. Dabar ši darbą tęsia LGGRTC, – tuo mes labai džiaugiamės. Džiaugiamės ir tuo, kad sulaukiame vis daugiau paramos iš vyriausybės, savivaldybių ir visuomeninių patriotinių organizacijų, ypač iš šaulių ir skautų, tikimės ir laukiamė gero bendradarbiavimo su ateitininkais.

Atminimo ženklu tremties ir partizanų kovų atminimui statyba pradė-

ta jau 1987 metais. Pastatytu didingi memorialai Šiauliųose, Kaune, Marijampolėje, Klaipėdoje ir kitur. Mažne 1000 paminklų ir kryžių kautynių ir žūčių vietose. Atstatome dešimtis partizanų slėptuviu.

Sajunga iškūrė penkis Tremties ir rezistencijos muziejus. Mažesnės ekspozicijos yra kiekvieno filialo būstineje. Turėjome daugiau nei 40 chorų ir ansamblių. Nuo 1988 metų leidžiame savaitraštį „Tremtinys“. Nuo 1991 metų – žurnalą „Laisvės kovų archyvai“. Šiemet išėjo jo 45 numeris. Keletą metų vykdėme „Partizanų buveinių ir kovų vietų ženklinimo žemėlapiuose“ programą. Jau išleidome Tauro ir Dainavos apygardų kompaktines plokšteles. Išleisime ir kitų.

Dalyvaujame tarptautinėje Inter-Asso veikloje, bendradarbiaujame su Maskvos „Memorialu“, Latvijos, Lenkijos ir Karaliaučiaus krašto tremtiniais lietuviiais. 1999 metais Romoje (Italija) surengėme Tarptautinę konferenciją „Lietuvos gyventojų genocidas ir deportacijos“.

Turime net krepšinio laimėjimų. 2001–2003 metais LPKTS jaunimo krepšinio komanda tris kartus iš eilės laimėjo Centro Sajungos politinių partijų taurės turnyrus.

Didesnius ir svarbesnius šalies ir regioninius renginius organizuojame kartu su LPKTB. 2002 metais kartu surengėme iš visų Lietuvos miestų ir miestelių „Žygį į Vilnių: Už neprieklausomybės išsaugojimą, prieš energetikos įmonių pardavimą Rusijai“.

Bendros veiklos patirtis skatina diskusijas apie galimą Sajungos ir Bendrijos bendrą veiklą ar susijungimą į vieną organizaciją.

Tokie dideli ir sudėtingi darbai paraiškauja daug energijos, gebėjimų, lėšų ir, žinoma, Laisvės kovų istorijos idėjai pasišventusių, organizuotige bančių žmonių, kurie yra mūsų Sajungos „Aukso fondas“. Tikimes juos, dar tebedirbančius ir jau amžinybėn išėjusius, tinkamai paminėti ir pagerbtį šiaime jubiliejiniame suvažiavime.

Jubiliejiniai metai įpareigoja daugiau rūpintis LPKTS stiprinimu ir nuolatiniu veiklos būdų ir metodų tobulinimu bei atnaujinimu. Kai ką mums pavyksta padaryti, kai ką – ne. Blogiausia, kad nesurandame būdų, kaip pasiekti visus mūsų narius. Daug jų nežino, ką veikia jų filialų ar LPKTS valdybos. Kada, kur ir kokie vyksta renginiai, nes neskaito „Tremtinio“, neatsiverčia LPKTS internetinio puslapio. Tie žmonės yra didelis nepanaudotas mūsų rezervas. Būtina juos įtraukti į veiklą. Reikia kvieсти švietimo ir kultūros žmones į savanorišką talką. Nesunku pastebėti, jog geriau sekasi ten, kur pasikviečiami pedagogai ar kultūros darbuotojai.

Reikia tvarkyti LPKTS ir filialų veiklos archyvus. Reikia praplėsti ir nuolat atnaujinti interneto svetainę, kad joje tilptų visos mūsų išleistos knygos, suskaitmenintas „Tremtinys“ ir informacija apie visų filialų renginius.

Manau, kad dar turime žmonių, norinčių ir galinčių tuos neatidėlioti nus darbus nuveikti.

Dėl 2014 metų istorinės atminties ir jaunimo patriotinio ugdymo programų bei kitų uždavinių

**LPKTS 25 metų veiklos jubiliejinio suvažiavimo kreipimasis
i LR Seimą ir Vyriausybę**

Kreipiamės į LR Seimą ir Vyriausybę ragindami padidinti 2014 metų valstybės biudžeto lėšomis istorinės atminties ir jaunimo patrioto ugdymo programų finansavimą 50 procentų, lyginant su pernai metų finansavimu, nes krizės laikotarpiu jis apytikriai tiek ir buvo sumažintas.

Raginame:

- Priimti įstatymą, užtikrinant Tremties ir rezistencijos muziejinių vienetų (ekspozicijų) ir atkurtų partizanų slėptuvų išsaugojimą ir jų pa naudojimą edukacijos tikslams.

- Pradėti Vilniaus Lukiskių aikštės tvarkymo darbus, 2014 metais su projektuoti ir pagaminti monumetai visų laikų Kovotojams už Lietuvos laisvę.

- Sukurti ir patvirtinti Tautos kovų dėl laisvės, patirtų netekčių ir kančių Memorialo Vilniuje (adresu Gedimino pr. 40) koncepciją.

- Pastatyti paminklą Dainavos apygardos partizanams Alytaus mieste.

- Atstatyti Radviliškio rajono Balandiškių kaime Sajūdžio sodybos gyvena-

majį namą. Šioje sodyboje veikė Prisiėlimo apygardos Maironio rinktinės partizanų vadavietė ir buvo leidžiama partizanų spauda. Kitais šaltiniuose, 1949 metų vasario mėnesį čia prasidėjo visos Lietuvos partizanų vadų suvažiavimas.

- Sukurti pilnametražį vaidybinių kino filmų apie herojiską ir tragiską partizanų karą.

- Atkurti valstybines pensijas ir pradėti visų per krizę sumažintų pensijų kompensavimą.

Kreipiamės į Vilniaus ir Kauno savivaldybių tarybas ragindami:

- Išskelti iš Vilniaus miesto centro paminklus sovietinių okupantų kolaborantams Salomėjai Nerai ir Petru Cvirkai.

- Iškelti į Grūto parką sovietinę ideologiją propaguojančias Vilniaus Žaliojo tilto skulptūras.

- Pabaigti paminklo Partizanų Motinoms aplinkos sutvarkymo darbus Kauno senosiose kapinėse, išrengiant prieigą nuo Vytauto prospektu su partizanų vadų atminimo stelomis.

Žvilgsnis į 25 metų kelią

LPKTB pirmininko Jono PUODŽIAUS pranešimas jubiliejiniame LPKTS suvažiavime

1940-ujų rugpjūtį šioje Kauno sporto halėje buvo sušauktas Lietuvos mokytojų suvažiavimas. Suvažiavimo tikslas – apšvesti mokytojus bolševikine šviesa, kad mokyklos atėityje ruoštų naujos kartos inteligenčiją. Prelegentų kalbos buvo baigiamos šukiais, šlovinančiais komunistų partiją ir jos mylimą vadą Stalini. Dramaatiška buvo suvažiavimo pabaiga, kai mokytojai užtraukė Lietuvos himną, o prezidiume kilo sumišimas. Tai buvo pirmasis neginkluotas mokytojų pasipriešinimas okupantams. Tuo mokytojai pasiraše sau nuosprendži – ištrėmimą į Sibirą. Tarp jų buvo ir mūsų tėvai – Alantos pradžios mokyklos mokytojai. 1941 metų birželio 14 dieną šeima ištremta. Tėvas žuvo Rešotų lageryje, man su broliu 1948-aisiais pavyko pabėgti nuo Laptevų jūros pakrantės. Maskvoje buvome suimiți ir uždaryti į vaikų koloniją, kokia rodoma A. Juzėno režisuerotame filme „Ekskursante“. Motina iš tremties sugrįžo po 15 metų, patyrusi visas GULAGo kančias, kaip ir Jūs, dauguma čia esančių.

LPKTB ir Brolijos „Lapteviečiai“ vardu sveikinu atvykusius paminėti šio jubiliejinio 25 metų politinių kaliniai, tremtiniai ir Laisvės kovų dalyviai nueito kelio. Dėkoju LPKTS organizatoriams už šį reikšmingą renginį, linkiu sveikatos ir ištvaremėsiems (čia esantiems ir nepajėgusiems atvykti), tėsiant istorinės atminties išsaugojimo prasmingą veiklą, ugdyant jaunimo patriotinę dvasią Laisvės kovų dalyvių gyvenimo ir veiklos pavyzdžiai.

Prieš 25 metus pakelta Trispalvė

Gedimino kalno pilies bokšte, iškurtas „Tremtinio“ klubas, kūrėsi visuomeniniai judėjimai tremties vietu pagrindu („Lapteviečiai“, „Altajiečiai“, „Kolymiečiai“ ir kiti). Buvę politiniai kaliniai, tremtiniai ir juos remiančių grupės vyko į tremties vietas statyti paminklų, lankytis ten likusių, parivežti vaikų, tėvų ar senelių palaikų.

LPKTS 25 metų veikla plačiai pri statyta leidiniuose, stenduose, vaizdo įrašuose. Sakoma: „Žodžiai nuskrenda, kas parašyta, išlieka“. Tautos at mintis – geriausias mokytojas.

Vienas reikšmingiausių renginių – kongresas „Komunizmo nusikaltimų įvertinimas“ ir Visuomeninė tribunolas 2000 metais bei vėliau įvykusios mokslinės konferencijos. Kongrese dalyvavo 25 valstybių mokslininkai ir politikai, kaltinimo aktus tribunoliui pateikę 15 valstybių atstovai. Šių renginių medžiaga išplatinta lietuvių ir anglų kalbomis. Lietuvos valstybės vadovams pateikta solidi autentiška medžiaga, deja, ji nepakankamai pa naudojama tarptautiniu mastu.

1989 metais Laptevų jūros pakrantėje Tiksi oro uoste leidosi lėktuvas, atskraidinės urną su Lietuvos žeme ir būsimų paminklų konstrukcijas iš titano. Paminklai pastatyti Muostacho, Bykovo Myso, Tit Arų ir Trofimovsko nykstančiose ar jau išnykusiose tremtiniių gyvenvietėse, juose – Justino Marcinkevičiaus žodžiai: „Prievara nuo savo žemės atplėsti, nukankinti, bet neužmiršti. Žuvusių lietuvių ir suomių tremtiniių atminimui“.

(keliamai į 5 psl.)

Ivykiai, komentarai

Kas yra valdžioje, o kas kaltas?

Ir toliau apdairiai kalamas pleištas tarp visuomenės ir valdžios. Tačiau visuomet, kai koneveikiama valdžia, ji įvardijama kaip... konservatoriu! Nepaisant to, kad šie net ne valdžioje. Vadinas, taip sąmoningai mulkinami eiliniai žmonės, nesusigaudantys, kas apskritai yra valdžia. Kam to reikia? Ogi todėl, kad konservatoriai – tai problema, akmuo ant kelio į visišką valstybės oligarchinių užvaldymą ir atidavimą Rusijos oligarchų įtakossferai. Todėl Darbo partijos (leiboristų) savininkas Viktoras Uspaskichas kaltina TS-LKD nebūtais dalykais, iš kurių vieną tikrai kurioziškas: „Konservatoriai ėmė Seimo pirminkui diktuoti ką tik nori,“ – taip V. Uspaskichas paaškino, kodėl reikėjo pašalinti iš Seimo pirmininko pareigų V. Gedvilą. (Idomu, ką į tokius šefos kaltinimus atsakyti pats V. Gedvilas?) Negi kas nors patikės, jog tai tiesa? O gal ar čia tiesos yra tai, kad V. Gedvilas be šefo žinios pareiskė pritarimą iniciuoti apkaltą Neringai Venckienei? Pastarosios Seimo narės atvejis irgi pasitarnauja sumaiščiai valstybėje, todėl tikėtina, kad V. Uspaskichas suinteresuotas šią painią istoriją tėsti kiek įmanoma ilgiau. Trumpai tariant, veikiamą pagal schemą „vagies kepurė dega“.

Naivumas ar pagedusios visuomenės išraiška?

Žmonių naivumas begalinis – minia šaukia, kad valdžioje vieni vagys, tačiau džiūgauja ir ploja sukčiavimu apkaltintam ir nuteistam milijonieriui, beje, turtingiausiam Seimo nariui V. Uspaskichui. Ir balsuoja už jį! Kur dingo tas lietuvių ūkininko atsargumas ir įžvalgumas? „Rinkim turtingus, gal jie jau pakankamai prisivogę, todėl nevoks,“ – tokiai „argumentais“ dalinosi kaimo žmonės per rinkimus. Ir išrinko... kaltinamus sukčiavimu ir apgaulingu buhalterinės apskaitos tvarkymu. Kada turtingam bus gana? – palinguotų galvų išmintingi senoliai. Norime teisingumo, bet kai Temidės tarsi už rankos nutveria beveik 30 milijonų litų sudoronusius aferistus, imame koneveikti teisėsaugą. Jeigu akių nedrasko faktas, kad nuteistas už sukčiavimą žmogus gali būti Seimo pirmininko pava-

duotoju, tai neturime jokios teisės trokštinti teisingumo. Tai, kad V. Gabšys patrauktas iš pavaduotojo pareigų, dar nereiškia, jog istorija pasibaigė. Beje, idomu, kaip jis sumokės teismo paskirtą baudą – 35 750 litų, nes, pasirodo, turto neturi, o turimų piniginių lėšų neužteks. Darbo partijos viršnėse, o neturtinės... kažkas čia ne taip. Neiškėtina ir tai, kad ir Uspaskichas téra žmonos turtų šešelis – jos privalomas registruoti turtas vyro turtą viršija kone triskart. Turbūt visi suprantame, kaip tokiomis turtingomis tampa turtingų vyrų žmonos ir kodėl taip daroma: „jeigu ką“, teisėsaugai teks liūdnai konstatuoti – žinote, turto jis neturi, o tie milijonai – žmonos. Na, ir visiems žinomas atsarginis variantas – pasislėpti Maskvoje. Kaip Romanovas.

Ši kartą Lietuvoje teisingumas triumfavo – nepriklaušomai nuo milijonų, aferistai darbiečiai išgirdo nuosprendį. Ir ką? V. Uspaskichas teisėjus išvadino nusikaltėliais, nesavarankiškais bailiais. Idomu, kas taip jį padrąsino – ar įsitikinimas, jog generalinis prokuroras, kuriam vadovaujant „juodosios buhalterijos“ byla pasiekė teismą, bus atleistas, ar noras dar kartą pasityčioti iš Lietuvos teisėsaugos, turint tikslą menkinti ir taip pašlijusijos autoritetą? Galimi abu variantai. Aišku tik viena: jeigu mūsų visuomenė gerbtų Temidės tarnus, uspaskichai nedrįstų tyčiotis iš teisėjų.

Puolama viskas, kas stiprintų Lietuvos ekonomiką ir nepriklausomybę

Pagaliau Lietuvos Bankas (LB) prabilo apie euro įvedimo priviliumus, iš kurių svarbiausias – euras suaktyvintų Lietuvos ekonomiką. Deja, tenka apgailestauti, kad iki LB tam susiruošė, visuomenė gavo daug negatyvios propagandos apie eurą. Jos pakankamoji ir rajoniniuose, ir respublikiniuose laikraščiuose, jos buvo pilnas internetas (idomu tai, kad kai kada sektinu pavyzdžiu nurodomas... Putinas!). Svariausias euro juodinimo propagandos „argumentas“ – ne įvardyti nei giamos pasekmės, bet patriotišumas! Esą eurą įsivesti vietoje litų yra nepatriotiška, todėl tie, kurie palaiko eurą, yra Lietuvos priešai, „nepatriotai“. Štai kaip netikėtai išvirtę – tie, kurie nuolat kasėsi ir kasasi po Lietuvos nepri-

klausomybės pamatais, stumdamajai energetinės (vadinasi, ir i politinės) priklausomybės nuo Rusijos glėbi, staiga tapo patriotais! Suktai sumaņyta – prisdengiant patriotiškumu žlugdoma Visagino atominės statyba, jau sužlugdytas skalūninių dujų paieškos projeketas, keliama panika dėl leidimo įsigyti Lietuvoje žemės užsieniečiams (čia irgi nusikalbama iki nesąmonių – neva, supirkis Lietuvos žemėlę kinai ir negrai, kur tada dėsimės be žemės?), bandoma sužlugdyti dujų terminalo statybas (kaip kitaip pavadinti A. Skardžiaus komisijos veiklą?), be abejo, bus didelis puolimas ir prieš eurą. Jau dabar galime konstatuoti – viskas, kas susiję su Lietuvos stiprinimui, yra beatodairiškai puolama. Ne kritikuojama, pateikiant alternatyvius pasiūlymus, bet puolama. Aršiai, be sentimentų ir padorumo. Ne atsitiktinai dabar taikiniu tapo Prezidentė Dalia Grybauskaitė – paskutinis įtakinės ir patyrės pasipriešinimo valstybės griovimui bastionas. Tačiau Europos Sajungoje gerbiamos ir vertinamos politikės taip lengvai nepastumsi, todėl darbiečiai, tyliai pritariant socialdemokratams, ēmėsi suktos takto: įtikinti politikoje nesiorientuojančią liaudžių saubojoti Prezidentės Grybauskaitės autoritetu ir patikėti, jog ji yra... konservatorė, t. y. eina išvien su Kubiliumi. Juo labiau kad ši gretinimą nesunku „pagrįsti“ – juk ir Prezidentė, ir opozicija visomis išgalėmis rūpinasi valstybės interesais. Griovimo darbai patikėti Loretai Graužinienei: jos paskyrimas i Seimo Pirmininko pareigas buvo gerai apgalvotas žingsnis siekiant įgelti Prezidente, atseit, netiko būti ministre, tai dabar mes ją dar didesniu viršininku padarysime. Ir ką – dabar visi tik ir laukia, kada L. Graužiniene pasakys ką nors tokio, kas įsiutintų valstybės vadovę. Kol kas Seimo pirmininkės pasisakymai, ne i temą įterpiant Prezidentės asmeni, primena uodo kandžiojimus, kuriems patyrės keliautojas būna visiškai abejingas. Negana to, kai kada tie įkančiai nukeliauja ne tuo adresu – štai nutarė L. Graužiniene pareikalauti ataskaitos iš Darbo partijos deleguotų ministrų ir nustebino premjerą A. Butkevičių: juk ministrai kol kas jam pavaldūs, o ne Seimo pirmininkai... Kaip čia neprisiminti istorijos, nutikusios Birutei Vésaitei – bendraudama su žiniasklaida ši ponia pamiršo, kokiai ministerijai yra paskirta vadovauti.

Karas prieš Lietuvą visuose frontuose

„Pasikartojo panaši situacija kaip ir prieš dvejus metus, kada vykdytos kampanijos, nukreiptos prieš Lietuvą, metu buvo sugriežtinta vežėjų patikra, uždraustas lietuviškų pieno produktų importas bei vykdyta plati informacinė propaganda. Visa tai dar kartą patvirtina, kad Lietuva turi imtis konkrečių veiksmų siekiant apsaugoti šalies nacionalinio saugumo interesus,“ – taip įvertino Lietuvos pasienyje vykusius bendrus Rusijos–Baltarusijos kariūnus manevrus „Zapad 2013“ Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas Artūras Paulauskas. Valdančiai daugumai priklausantis žmogus (pabrėžiu – ne konservatoriamss, bet valdančiai daugumai!) aiškiai įvardijo dabartinę Lietuvos situaciją, tačiau tai nepatraukė visuomenės dėmesio, neprivertė jos susimastyti, kam vis dėlto dirba politinės jėgos, norinčios užkirsti kelią Lietuvos energetiniam savarankiškumui, bandančios išprovokuoti konfrontaciją tarp Lietuvos ir ES sutarčių. Susimastyti ir nepataikauti. Juk mąstančioje visuomenėje V. Uspaskichas nedrįstų tvirtinti, girdi, nuvažiavau i Maskvą ir Putinas iš karto atsaukė vilkikų stabdymą pasienyje. „Dar pieną sutvarkysim, mėsą paleisim, viskas bus tvarkoj.“ – po teismo posėdžio, kuris neįvyko dėl vienos teisėjos ligos, kalbėjo V. Uspaskichas.

Kokį vaidmenį šiame politikos balagane vaidina socialdemokratai, kurie, atrodo, stengiasi laikytis nuošalyje pagal principą „kur du mušasi, trečias laimė“. Bet ar šis jų lūkuriavimas nesibaigs blogai – ar nesuvirškins jų V. Uspaskichas, susitaręs su R. Pakšu? Be abejo, tokiam scenarijui reikia laiko ir kelių sąlygų – kiek įmanoma ilgiau temti bylą Apeliaciniame teisme (geriausiai būtų įtakėti), padodinti Gabši vietoj Graužinienei, pašalinti iš kelio Prezidentę ir sugrąžinti R. Pakšą į aukščiausius valdžios postus. Nežinia, kokia tikimybė laimėti teismuose, bet Pakšas, parėmės Rusijos pinigais, sugrąžinti įmanoma – kartą jis tais pinigais net valstybės prezidentu padaryti pavyko. Tada dar reikės persivilioti kelelis įtakingus socdemus, – tai, beje, pinigais irgi pamatuojama. Todėl galiausiai viskas baigsis kaip tose katorgininkų istorijose: du žmogžudžiai susitaria bėgti iš katorgos ir įkalba trečią, kuris net nenutuokia, jog reikalingas dėl mėsos!

Gintaras MARKEVIČIUS

Susikompromitavęs teisėjas negali nagrinėti bylų ir diskredituoti valstybės

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė pasirašė Teismų įstatymo pataisas, kuriomis siekiama sustiprinti aukštesniųjų teismų kompetenciją, padidinti teismų darbo efektyvumą ir aiškiau apibrėžti susikompromitusių teisėjų atleidimo procedūrą.

Pagal Prezidentės inicijuotas įstatymo pataisas, konkursuose į teisėjų pareigas bus sumažinti formalūs darbo stažo reikalavimai ir didesnis dėmesys skiriamas kandidatų kvalifikacijai. Iki šiol net ir patiemis geriausieiams teisininkams formalios kliūties užkirsdavo kelią dalyvauti atrankose į aukščiausias teisėjų pareigas.

Salies vadovės siūlymu griežtinama ir teismų pirminkų pavadavimo tvarka. Dabar teismo vadovą laikinai pavaduodavo didžiausią darbo stažą teisme turintis teisėjas, net neatsižvelgiant į jo darbo kokybę. Dabar numatoma, kad teisėjai, kurių veiklos vertinimo rezultatai prasti, o administracinių gebėjimai menki, negali eiti šių pareigų.

„Teisėjų karjerą turi lemти jų kompetencija, o ne formalūs reikalavimai. Užtikrinus didesnę konkurenciją tarp stipriausių teisininkų, bylos bus nagrinėjamos sparčiau ir kokybiškiau. Tik sėžiningi, kvalifikuoti teisėjai gali garantuoti žmonių pasitikėjimą teismais“, – sakė Prezidentė.

Prezidentės pataisos taip pat užtikrins ir spartesnį bylų nagrinėjimą – sudaromos galimybės perkelti teisėjų iš vieno teismo į kitą, jeigu dėl laikinų priežasčių ar padidėjusio darbo krūvio stringa bylų nagrinėjimas.

Taip pat įstatymo pataisomis numatoma galimybė sustabdyti susikompromitusių teisėjo įgaliojimus, kol yra svarstomas klausimas dėl jo atleidimo iš pareigų už teisėjo vardo pažeminimą. Pasak Prezidentės, susikompromitavęs teisėjas negali nagrinėti bylų ir diskredituoti valstybės.

Teismų veiklos tobulinimas ir skaidrinimas – vienas iš Prezidentės veiklos prioritetų.

Prezidentės spaudos tarnybos informacija

Radvilė MORKŪNAITĖ-MIKULĒNIENĖ

Apie sudilusius valdančiųjų reveransus lygybei ir solidarumui

Seimo daugumos sprendimai dėl atlyginimų didinimo šešiasdešimčiai tūkstančių daugiausiai uždirbančių valsstybės tarnautojų, užribyje paleikant mokytojus, policininkus ir kitus sunkiai valstybei dirbančius žmones, stebina tik iš pirmo žvilgsnio. Kaip „socialdemokratai“, kurie vienau pagal partijos pavadinimą privalo kovoti už socialinę lygybę ir solidarumą, galėjo priimti tokį cinišką, jokiu socialiniu teisingumu net nekvepiantį sprendimą? Atostrūkis tarp pažadų ir sprendimų, deja, gana dėsningas.

Ir vėl aplinkybių auka?

Progresinis viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimų mažinimas krizės metu, kai algos labiau sumažintos tiems, kurie uždirba daugiau, Lietuvoje nebuvu nei unikalii, nei pati griežčiausia taupymo priemonė ES. Štai Estijoje valstybės tarnautojų atlyginimai per križę mažinti 10 procentų, o ministrų – 20 procentų. Tokių pavyzdžių yra ir daugiau. Tai natūralu, nes tokiu būdu siekta paskirstyti krizės naštą, kad taupymas būtų kuo mažiau skausmingas. Juk uždirbančiam 1800 litų algos sumažinimas 200 litų yra skaudėsnis, nei 500 litų tam, kuris gauna 5000 litų.

Vyriausybės pozicija dėl atlyginimų atkūrimo šiandien atrodo maždaug taip: valdančiosios daugumos rankos su rištos Konstitucinio Teismo (KT) sprendimo, ir galimybės priimti kitokių nutarimų nėra. Tačiau tokia laikysena tiesiog neatitinka tiesos. KT sprendimus priima tik konkrečiu jiems suformuluotu klausimu ir nepateikinėja pasiūlymų, kaip reikėtų iygveninti KT sprendimus. Vargu ar KT norėjo akcentuoti, kad atlyginimai šiandien turi būti didinami išimtinai tik teisėjams, specialiųjų tarnybų, krašto apsaugos, kalėjimų darbuotojams, viceministrams ir Seimo narių padėjėjams. Ir jokiu būdu ne mokytojams, gydytojams ar policiininkams. Tai padarė Vyriausybė, nors KT buvo suteikęs tris mėnesius protingam sprendimui rasti.

Tad valdančiosios daugumos prisiimtas aplinkybių aukos vaidmuo („KT liepė ir mes neturime kur dėti“) rodo tik viena: žvelgti į KT sprendimą grynaikai kaip formalų reikalavimą.

majiemis – paprasčiausiai patogu ir priimtina.

Liūdniausia, kad tokiu patociu – aplinkybių aukos – vaidmeniu Vyriausybė sugeba prisidengti ir kitose srityse: pradedant šilumos kainomis, bai-giant atliekų rūšiavimu. Isipareigojimai ir pažadai nuosekliai nevykdomi arba atidėliojami, visuomet randant „objektyvių aplinkybių“, kurios tam kliudo.

Programa vienokia, darbai – kitokie

Viskas atrodo dar keičiau, kai atsiverti šios Vyriausybės programą ir paskaitai, kas joje deklaruojama. Tokiaame kontekste puikiai atskleidžia, kiek iš tiesų socialdemokratams rūpi socialinis teisingumas.

2012 metų gruodžio 13 dieną Seimo patvirtintoje programoje išpareigojama atsigau-nant ekonomikai nuosekliai didinti viešojo sektoriaus, biudžetinių ištaigų darbuotojų atlyginimus. Taip pat – keisti išstatyminę bazę, siekiant, kad sumažėtų darbo užmokesčio skirtumas viešajame sektoriuje tarp vadovų ir mažiausią darbo užmokesčių gaunancių darbuotojų. Toje pacioje programoje numatyta užtikrinti, kad vidutinis mokytojo darbo užmokesčis būtų aukštesnis už šalies darbo užmokesčio vidurkį, o gydytojų ir slaugytojų darbo užmokesčis užtikrintų jų apsisprendimą dirbt Lietuvoje.

Nepaisant šių gražių tikslų, už praėjusių savaitę Seime sprendžiant dėl konservatorių siūlomo kompleksinio KT nutarimo išgvendinimo pakesto, kuris numatė mažesnius atlyginimų koeficientus, bet didesnį bazinį pareiginės algos dydį (taip atlyginimų didinimas būtų solidaresnis – kainuotų mažiau ir palieštų kur kas didesnį ratą žmonių), socialdemokratų socialinio teisingumo jausmas kažkur išgaravo: dėl koeficientų nebalsuota, o pasiūlymas didinti bazinį atlyginimą atmetas. Kartu su tarnautojų algomis didinti biudžetinių ištaigų (pavyzdžiu, mokytojų) darbo užmokesčių bei pensijas taip pat atsisakyta.

Kur dingo Vyriausybės programoje „apdainuotas“ skurdo ir socialinės atskirties mažinimas, prialaidų realiam darbo užmokesčiui šalies ūkyje didėti kūrimas? Juk tai valdantieji išvardijo kaip vieną

svarbiausių savo darbo prioritetų. Toks išpūdis, kad realioje veikloje ne tik neigyvendinami Vyriausybės deklarujami uždaviniai, bet viskas daroma netgi priesingai. Ap-skritai, kyla abejonių, kiek kai-rumo dar liko kairiųjų Vyriausybėje.

Dar syki apie kaimynus

Viešojo sektoriaus atlyginimų atkūrimas krizei pasibaigus yra normalus procesas. Latvijoje sprendimai dėl pirmojo pokrizinio biudžeto pernai priimti stengiantis užtikrinti nuoseklų ir sąziningą atkūrimo procesą. Valstybinių īmonių (tokių kaip „LatvEnergo“, „Latvijos geležinkelis“ ir Latvijos valstybinės miškų administracijos) vadovų mėgiminai užbėgti šiam procesui už akių triskart pasididinant atlyginimus buvo atsaukti dar iki prasidedant plačiai visuomenės diskusijai.

Tai liudija, kad diskusijos, kaip grįžti į prieškrizinę padėtį, yra normalus dalykas. Neišvengiami ir įvairūs iššūkiai bei kliūtys. Tačiau taip pat akivaizdu, jog tereikia neapsimestinio noro ir bus galimybė rasti sprendimus, kurie būtų tiek teisiškai pagrįsti, tiek socialiai solidarūs.

Apibendrinant analogiškus procesus Lietuvoje, rezultatas kol kas toks: būdas, kuriuo valdantieji nutarė išgvendinti KT sprendimą ir atkurti viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimus, yra formalus. Dar daugiau – jis kuria papildomas įtampas visuomenėje. Tuo metu sprendimai dėl realaus atlyginimų didelimo ir socialinės atskirties mažinimo buvo atidėti neapibrėžtam laikotarpiu.

Taigi panašu, jog kol kas valdančiųjų žadėtos politikos, kurioje „svarbiausia – žmogus“ rezultatai – nuliniai. Tačiau akių dūmimo ir populizmo apie sunkią dalią dirbtį išsiuosus, kad būtų „ištaisyti“ konservatorių Vyriausybės klaidos, pakanka. O taisyti yra ką: reikia ir algas sau pasididinti, kurios taip „gėdingai“ buvo sumažintos beveik perpus, ir lojalų tarnautojų tinklu pasirūpinti (kompetencija čia nėra labai svarbi), juk netrukus atkeliaus naujosios ES finansinės perspektyvos milijardai, ir tinkamu kalbėjimu viešojoje erdvėje apie savo vargus bei darbą žmonėms pasirūpinti. O ką dar kalbėti apie artėjančius Prezidento rinkimus. Juos laimėti reikia trūks plyš, nes darbar – itin nepatogu netrukdomai elgtis taip, kaip norisi.

Sveikiname

Garbingo 80-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname buvusį tremtinį, jauniausią gausios partizanų šeimos narį Stanislovą ALEKSĒJŪNĄ.

Linkime stiprios sveikatos, prasmingos veiklos, saugant ir prižiūrint partizanų bei partizanų motinų žūties ir laidojimo vietas.

LPKTS Molėtų filialas

*Ką turi gražiausio – to jau nebekeiski.
Siekiai ir idėjom, amžinai darbais
Daug dar užgyvensi, daug dar ko norësi,
Bet atmink, gyventi niekad nesuspėsi.*

70-ojo jubiliejaus proga sveikiname ilgametę LPKTS Alytaus filialo tarybos ir choro „Atmintis“ narę Vitaliją VIDŽBALIENĘ.

Dékojame už neišsenkančią energiją, draugiškumą, aktyvią veiklą. Linkime ilgų, sveikų, gražių, šviešių metų.

LPKTS Alytaus filialas ir chororas „Atmintis“

Gražaus 60-ojo gimtadienio proga sveikiname LPKTS Rokiškio tarybos narį, vėliavnešį Albertą BARONĄ.

*Džiaugsmu žydincių pievą,
kurias perbristum.
Svajonėm viliojančių kalnų,
i kuriuos iškoptum...
Stiprybe gaivinančių upių,
kurias perplauktum.
Ir su šypsena palydėjės kliūtis,
drąsiai pažvelgtum rytojui į akis...*

LPKTS Rokiškio filialas

Lietuva raginama prisidėti prie Komunizmo nusikaltimų muziejaus statybų

Komunizmo aukų memoriale fondas, įsteigtas Amerikoje, kviečia Lietuvą prisidėti prie Komunizmo nusikaltimų muziejaus statybų Vašingtone.

Tai tarptautinis projektas, kuriuo siékiamama visuomenė geriau supažindinti su komunistinio režimo nusikaltimais. Muziejaus projektas planuojamas nuo 2007 metų, kai Vašingtone buvo pastatytas paminklas viso pasaulio komunizmo aukoms.

Vengrija muziejaus statybų projektą žada paremti milijonu dolerių. Apie galimą paramą Komunizmo aukų memoriale fondo astovai šią savaitę kalbėsis ir su Lietuvos, Latvijos bei Estijos valdžia. Simboliškai muziejų tikimasi atidaryti 2017 metais, minint šimtąsias bolševikų revoliucijos Rusijoje metines.

Amerikos istorikas, Komunizmo aukų memoriale fondo pirmininkas Lee Edwardsas teigia, kad šis muziejus bus skirtas šimtui

milijonų režimo aukų iš viso pasaulio atminti.

„Tokie įvykiai, kaip gyva žmonių grandinė Baltijos salyse ir kova prie Televizijos bokšto, turi išlikti. Tai muziejus, kuriamo būtų atliekami tyrimai, skirti užfiksuoти praeities ir dabarties komunizmo nusikaltimus“, – sako L. Edwardsas.

Europarlamentaras prof. Vytautas Landsbergis pabrėžia, kad daug kur bandoma sakyti, jog nacių nusikaltimai buvę didesni nei sovietų bolševikų.

„O kuo tai skaičiuojama? Aukų skaičiumi tai išeitų atvirkšciai. Bet galbūt kas nors turi daugiau simpatijų bolševikams, o mažiau naciams, tai dalykai visai iškrysta. Viename EP priimtu dokumentu pasakyta, o vėliau pakartota ir kitur – istorinio susitaikymo būti negali,“ – teigia V. Landsbergis.

Jovita SUKACKAITĖ, LRT televizijos naujienu tarnyba

Žvilgsnis į 25 metų kelią

(atkelta iš 2 psl.)

Dalį ten esančiu kapu Lenos upės vandenys seniai nuplukdė į Laptevų jūrą, o dar išlikusių kapų palaikai, amžino iškelti į paviršių, reikalauja skubaus tvarkymo. Dėl įvairių priežasčių šiemet nepavyko šių darbų pradėti.

Pastatytu paminklai Krasnojarsko (Revučiuose, Norilskie, Igarkoje, Lamoje), Komijos, Altajaus, Tadžikistano, Buriatijos, Magadano, Kazachstano kraštuose. Laukėme ir tikėjomės, kad Sibiro kapinių tyrinėtojas Gintautas Alekna būtų paskirtas atašė pareigoms Lietuvos paveldui Rusijoje prižiūrėti. Deja, tas klausimas iki šiol Lietuvos diplomatų neišspręstas.

1992 metais LLBM Rumšiškėse „Lapteviečių“ iniciatyva pradėta ir įkurta Tremties ir rezistencijos ekspozicija. Ten yra jurta – žeminė su žvejybos ir buities reikmenimis, vagonas, kokias buvo tremiami žmonės, partizanų slėptuvė, kokiose slėpėsi ir kovojo su okupantais Lietuvos partizanai. Ta vieta tapo dvasinio bendravimo vieta, šiuo metu ji lankoma, kaip ir Aukštaitijos, Žemaitijos, Dzūkijos ir Suvalkijos objektais. Mokinių grupės ne tik klausosi juos sutinkančios Irenos Špakauskienės pasakojimų, tačiau ir patys improvizuoja istoriją (Kauno jėzuitų gimnazija, Vilniaus gimnazija). Prieš mėnesį ten lankėsi žygio „Didžiosios Kovos apygardos partizanų takais“ dalyviai. Ten vyksta gyvosios istorijos pamokos, todėl bent ši ekspozicija turėtų būti nemokama mokykloms, nes vi durinis mokslas Lietuvoje nemokamas. Vyriausybė turėtų suteikti sąlygas mokinių grupėms nemokamai lankytis Istorijos muziejus. Siūlyčiau visų tremtinių visuomeninių organizacijų iniciatyva ir bendromis pastangomis plėsti šią ekspoziciją LLBM Rumšiškėse (netgi iki nauju objektu), papildant ir naujais tremtinių ir kalinių pateiktais eksponatais. Tai gyva atmintis moksleiviams, jaunimui, Lietuvos ir užsienio lankytojams. Kokia mokykla šiandien, tokia tautos ateitis.

„Tremtinio“ savaitraštyje skaitėme straipsnį „Pažeminti, bet nepalaužti“ apie Lietuvos švietimo ministro, Dotnuvos žemės ūkio akademijos rektoriaus Juozo Tonkūno šeimos likimą; gyvenimą Kraslago kalėjimuose ir tremtyje. 2012 metų „Misija Sibiras“ dalyvių grupėje sutikoime profesoriaus šeimos ketvirtosios kartos atstovę Egėlę, su didžiule kuprine keliaujančią į Chakasiją. Taip

tautos istorija perduodama iš kartos į kartą.

„Kraslagas-12“ ekspedicijos dalyviai, keliaudami Prezidento A. Stulginskio tremties keliu, nuvežė Rusijos muziejams dokumentų kopijas ir eksponatus iš Lietuvos. Tai nauja sveikintina iniciatyva skleisti tiesą apie komunizmo nusikaltimus Rusijos muziejuose.

Stulbinantis pavyzdys – Lietuvos išeivio dukra, amerikietė Rūta Šepetys, sujaudinta savo tėvų, giminėlių likimų bei Lietuvos tremtinių prisiminimui, parašė romaną tremties tema „Tarp pilkų debesų“. Jis išverstas į 26 kalbas ir skaitomas 40 valstybių. Šiomet autorei įteiktas Valstybės apdovanojimas „Už nuopelnus Lietuvai“.

Okupacijos metų netekėtys plačiai analizuojamos naujausioje akademiko Z. Zinkevičiaus knygoje „Lietuviai. Praeities didybė ir sunykimas“. Profesorė D. Gailienė knygoje „Ką jie mums padarė“ nagrinėja represijų poveikių ir patirtų traumų pasekmes aukų vaikams, kitoms kartoms, įtaką visuomenės sveikatai. Šią vasarą Lietuvoje lankėsi JAV Adelphi universiteto doktorantė (psychologė), ruošianti disertaciją apie fizines ir psichologines traumas, patirtas tremtyje ir sugrižus į Lietuvą. Tai tik keli Lietuvos istorijos sklaidos pavyzdžiai.

Kino teatruse rodomas Audrius Juzėno filmas „Ekskursantė“ apie mergaitės grįžimą iš Sibiro kviečia dar kartą susimąstyti apie okupuotą, tačiau nepalaužtą ir vėl pakilusią Lietuvą, apie jos praradimus, žmonių aukas ir gynėjus bei Lietuvos ateitį. Apie tai norėtume dažniau girdėti ir diskutuojant Seimo posėdžių salėje vietoje dabartinių nesibaigiančių partinių priekaištų bei apkaltų nesilaikantiesiems priesaikos.

Ir pabaigai. Įstatymais įteisintas Nukentėjusiųjų asmenų statusas (pavyko įteisinti), pripažintiems asmenims paskirtos Nukentėjusiųjų asmenų pensijos. Jau antrus metus žodžiu ir raštu girdime pažadus apie sumazintų pensijų atkūrimą. Kaip vertinti šiuos laiskus šiandien? Ką galime pasakyti Laisvės kovų dalyviui, sulaukusiam 80 ar 90 metų? Vyriausybė privalo garbingai vykdyti pažadus.

Salėje – orūs ir garbingi žmonės, tarp jų yra ir tokių, kurie kažkada prisiekė var dan tos Lietuvos, liko ištikimi priesaikai ir tai įrodė savo gyvenimais. Prisiminkime ir pagerbkime Juos!

Miesto mokyklų ir LPKTS Kauno filialo saveika

Kauno savivaldybės Švietimo tarybos nario, istorijos mokytojo metodininko Zigmo TAMAKAUSKO pranešimas, perskaitytas LPKTS jubileiniame suvažiavime

Mokyklinio jaunimo pat riotinio pilietinio ugdymo procese svarbiausiai vaidmeni turi atlkti šeima, o paskui ir mokykla. Vaikas šeimos aplinkoje turėtų gauti pirmąjį savo Tėvynės įvaizdį, susijusį su savo namų židiniu ir aplinka, kurioje jis žengia pirmuosius savo gyvenimo žingsnius. Labai svarbu vaiko jaunoje širdelėje ugdyti prisi rišimą prie savo šeimos, pažadinti Jame savo pavyzdžiu meilę gimtajai kalbai, lietuviškai dainai, šeimos ir Valstybės šventėms, savo Valstybės simboliams, savo namams, prie jų slenksčio augančiam augalėliui, žydinčiam sodui, greta vinguriuojančiam upeliui, savo téviškei ir tam žemės lopinėliui, kuris vadinas Lietuvą. Mūsų Prezidentė Dalia Grybauskaitė ne kartą yra pabrėžusi patriotiškumo svarbą žmogaus gyvenimo žingsniuose, ypač mokytojo vaidmeni išlaikant ir plėtojant tautinę kultūrą, savo tautos papročius, savo garbingos istorijos atmintį, mūsų valstybinės kalbos gyvybingumą, savų moralės tradicijų tąsą. Be šių dalykų žmogus mankurtėtų, virstų kai kurių taip propaguojamu mūsų laikais vadinamu „pasaulio žmogumi“, kaip ir sovietijoje propaguotu tarybiniu žmogumi – be savo namų, be savo adreso...

Globalistinės kosmopolitinės moralės vėjai stengiasi kartais jau visai atvirai užgesinti mūsų tautinių krikščioniškų vertibių ugnį, stengiasi ištrinti mūsų vertybines šaknis, rekonstruojant požiūrį į mūsų istoriją, sukeliančių neigimo, saviplakos ar menkavertiškuo jausmą. Profesorius Stasys Šalkauskis rašė, kad valstybė išsilaijys remdamasi ant trių kolonų – tautiškumo, krikščionybės ir demokratijos. Stengiamės savo kukliu darbu prisidėti prie tų, kurie, nepaisant svetimų vėjų gūsių dirba ar dirbo, kad tos kolonos būtų sveikos, pažymėtos Vyties vizijos Trispalviu ženklu ir mūsų širdies šiluma.

Palaikydami glaudžius ryšius su Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga, Lietuvos laisvės kovos sajūdžiu savo galimybų lauke dirbame keliomis kryptimis: rengiame mokinių pažintines ekskursijas, muziejų ir partizanų bunkerų lankymą, dokumentinių filmų peržiūrą ir jų aptarimą, rengiame susitikimas su buvusiais partizanais, politiniais kalinių ir tremtinių, miesto tarpmokyklinius istorijos konkursus, pokalbius – diskusijas, su rašiniais dalyvaujame laikraščio „Tremti-

nys“ ir kituose spaudos puslapiuose. Su mokiniais lankėmės Kauno tremties ir rezistencijos muziejuje, Vilniuje Genocido Aukų bei Tuskulėnų parko muziejuose, Signatarų namuose, Katedroje, Bažnytinio paveldo muziejuje, Valdovų rūmuose, LR Seime, Prezidentūroje, Kauno įgulos Karininkų ramovėje, Kauno istorinėje Prezidentūroje ir kitose vietose. Dabar šias išvykas apsunkina padidėjusios transporto ir muziejų bilietai kainos. Anksčiau, pavyzdžiu, į Kauno tremties muziejų su mokiniais eidavome nemokamai, o dabar užuot skatinus čia dažnesnį atvykimą, ivestas mokesčis.

Nepamirštami

liko mūsų parenči Stasio Lozoraičio, Vilijampolės, Juozo Urbšio, „Ažuolo“, Petro ir Jono Vileišių vidurinių mokyklų, „Saulės“ gimnazijos gausūs mokinių ir mokytojų teminiai susitikimai, kaip antai „Nenugalėta Lietuva“, „Tėvynėi pasiaukojimo pavyzdys“ ir kiti, bei pačioje Politinių kalinių ir tremtinių sajungos būstinės salėje, dalyvaujant buvusiems politiniams kaliniams Antanui Lukšai, Vytautui Balsiui, Jonui Kadžioniui, jau a.a. Antanui Paulavičiui, Augustinui Švenčioniui ir kitiems. Tai buvo tikrosios gyvosios pamokos. Aktyviausi pamokos dalyviai buvo apdovanoti Sajungos išleistomis knygomis, o dalyvavusios mokyklos – monsinjoro Alfonso Svarinsko rūpesčiu ir jo lėšomis išleistais mūsų žymių rašytojų bei visuomenės veikėjų portretais.

Su mokiniais lankémės ir Lietuvos laisvės kovos sajūdžio štabo viršininko Vytauto Balsio Kazlų Rūdos miškų bei Lietuvos partizano Jono Kadžionio Anyksčių apylinkės Dabužių miško restauruotuose partizaniniuose bunkeriuose.

Surengėme mieste tarpmokyklinius konkursus temomis „Lietuvos laisvės kovos sajūdžio jubiliejaus metai“, „Tautinės savimonės pasireiškimas II sovietinės okupacijos metais“, „Lietuvos Neprisklausomybės kovos“, „Tautinis atgimimas ir Lietuvos Valstybės atkūrimas“, „Tautinės savimonės pasireiškimas disidentinėje veikloje 20 amžiaus 6–8 dešimtmetyje...“ ir kitus.

Tačiau tai nereiškia, kad mokyklose visuomet sklandžiai vyksta mokinių patriotinis pilietinis ugdymas. Štai, pavyzdžiu, prisimintina prieš keletą metų priimta įstatymo pataisa „Dėl Lietuvos valsty-

LPKTS jubiliejinis 25-mečio suvažiavimas

(atkelta iš 1 psl.)

LPKTS jubiliejaus šventę, kaip ir visas tremtinių ir politinių kalinių šventes, papuošė šventiškai išsidabintęs LPKTS jungtinis choras, kurį sudarė 33 buvusių tremtinių chorai. Jiem buvo skirtois kelios šoninės tribūnos, satalpinusios apie 700 choristų. Choras nustebino naujai aranžuotu tremtinių himnu „Leiskit į Tėvynę“, kuris buvo sugiedotas lietuviškų sūtartinių būdu, diriguojant jau nam dirigentui Mindaugui Šikšniui. Choras šventės ei-

kevičius, kuris yra ir pirmojo tremtinių suvažiavimo dalyvis. Tie, kurie organizavosi (sutikdavau jaunų vyry, buvome su kai kuriais susidraugavę, kurie grįžo iš Kolymos, iš Magadano, kitų baisių vietų ir pasakojo kaip jie elgsis), mėgino suplanuoti, kaip jie gyvens. Pirmiausia mokyti, siekti išsilavinimo, grįžti į Lietuvą su profesija. Su pasiryžimu dirbt, vis tiek Lietuva bus laisva. Ir tos močiutės, kurios vaikeliams dainavo ir kalbėjo apie Lietuvą, kad jie dar nemaite jau gaudavo Tėvynės meilę ir gimtąją kalbą. Ir jos

Prof. Vytautas Landsbergis sveikino ir kvietė tremtinius stovėti Lietuvos sargyboje.

„Tremtiniai ir kovotojai tebesame ir turime būti kovotojai. Jūsų išmintis ir valia yra ir šiandien labai aktuali...

buvo pasipriešinimo dalyvis. Tie, kurie organizavosi (sutikdavau jaunų vyry, buvome su kai kuriais susidraugavę, kurie grįžo iš Kolymos, iš Magadano, kitų baisių vietų ir pasakojo kaip jie elgsis), mėgino suplanuoti, kaip jie gyvens. Pirmiausia mokyti, siekti išsilavinimo, grįžti į Lietuvą su profesija. Su pasiryžimu dirbt, vis tiek Lietuva bus laisva. Ir tos močiutės, kurios vaikeliams dainavo ir kalbėjo apie Lietuvą, kad jie dar nemaite jau gaudavo Tėvynės meilę ir gimtąją kalbą. Ir jos

jį suvažiavimą. Tai tiek buvo laukę, kiek dabar tilpę į salę – tada netilpo. Bėgo metai, tam tikros jėgos pastebėjo mūsų vienybę ir patriotiškumą, skaldė bendrą organizaciją ir jie pasiekė tam tikrus rezultatus. Iš klaidų gyvename ir momės. Šiandien Lietuva – tarytum bestuburė. Partijų ne suskaičiusi, valdo politika – skaldyk ir valdyk: „Mielieji, pabuskime, kiek dar turime jėgų, žadinkime ir kitus, vienykime ir pradékime ne ta diena gyventi, bet galvokime apie mūsų ateitį. Apie mūsų taip

dr. Povilas Jakučionis ir valdybos pirmininkas Edvardas Strončikas.

Garbės pirmininko vardas suteiktas ir buvusiam LPKTS pirmininkui Baliui Gajauskui, tačiau jis i suvažiavimą neatvyko, todėl apdovanojimas jam nebuvo įteiktas.

LPKTS pirmininkas dr. Povilas Jakučionis perskaitė suvažiavimo dalyvių kreipi-mąsi į LR Seimą ir Vyriausybę „Dėl 2014 metų istorinės atminties ir jaunimo patriotinio ugdymo programų“ (spausdiname atskirai). Su-

Jubiliejinio suvažiavimo dalyviai

Jungtinis buvusių tremtinių choras sunkiai iškovotą laisvę.

LPKTS Garbės pirmininkas Antanas Lukša padėkojo už gražų darbo įvertinimą

goje, kartu su ansambliu „Lietuva“, neįkertinai papuošusių renginį, sudainavo net keturių dainas.

Tremtinių ir politinių kalinių suvažiavimas, kaip pri-diera, atidavė pagarbą jau išėjusiems Anapilin ir žuvusiems Laisvės kovose. Pradėti „Tautišką giesmę“ suvažiavimo pradžioje buvo pakvies-tas Seimo narys prof. V. Juozapaitis. Beje, vėliau kalbą sa-kėsvienas iš „Tremtinio“ klubo steigėjų, vėliau – LPKTS veikėjų Povilas Varanauskas teigė, kad 1988 metais, kai vyko pirmasis suvažiavimas, nebuvó nei Juozapai-čio, diktuojančio „Tautišką giesmę“, nei kitų garbių sve-čių, bet pirmojo suvažiavimo dalyviai taip užtraukė „Tautišką giesmę“, kad net halės lubos virpėjo.

JE arkivyskupas S.Tam-

Noriu tarti žodį: ne tiek apie praeitį, kiek apie dabartį ir at-eitį, kuri tebéra trapi ir pati-ria gilesnių išmėginių. Todėl Jūs tokie reikalingi vi-siemis, visai Lietuvai. Tremtiniai iki Ledžūrio ir Ramiojo vandenyno, taip pat kaliniai už grotų, kuriems dar ir teko būti tremtyje... Tremtiniai – tai jau 200 metų besitęstantis Lietuvos išmėginiams. Kiek buvo pasipriešinimų, sukili-mų, kovų už laisvę – visas ly-dėjo egzekucijos ir tremtys. Buvo tremtiniai ir buvo trémi-kai. Jų tikslas buvo išplėsti, išmesti, išnaikinti pirmiausiai atspariuosius ir kylančius už laisvę... Dažniausiai prisime-nime trémimus į sibirus. Tré-mė amžiams arba į greitą mir-tį nežmoniškomis sąlygomis. Buvo užsimoje išnaikinti vi-sus. Todėl kiekvienas, kuris tikėjo, kad grįs į Tėvynę, jau

LPKTS Garbės pirmininko apdovanojimas

buvo pasipriešinimas – didysis širdžių ir sielos pasiprieši-nimas. Mokyti vaikus Lietu-vos – ach, kad dabar būtų toks visuotinis išitikinimas... O pas-kui skaitėm, dainavom ir tikė-jom – kiek rovė, neišrovė. Ir ne-išraus. Tremtinių tikslas – iš-likti, grįžti, būti, kad ir ne lais-voje, bet jau Lietuvoje. Ir su-savo laisvės tikėjimu prisidėti, kad ji vėl būtų laisva. Tokia buvo kova, su netektimis ir laimėjimais, didžiausias – at-kurta nepriklausomybė. Ir Jūs, ir tie, kurių šiandien nebéra, buvote tikra, nesvyruojanti ne-priklausomybės atrama –, sa-kė profesorius, teigdamas, kad jis pats yra tremtinio (caro tré-mimo) anūkas ir kvietė visus nejisitaisyti patogiai, bet grįžti iš dvasinės tremties.

Daugybė svečių sakė ne-jitiketinai svarbius palinkėjimus. Vienas iš svarbiausių buvo Lietuvos laisvés kovos sajūdžio štabo viršininko mjr. Vytauto Balsio: „Džiaugiuosi atvykdamas į pilną sporto hale: prisimenu mūsų pirmą-

Lietuvos politinių kalinių

ir tremtinių sajunga nuoši-

džiai dėkoja suvažiavimo glo-

bėjai Lietuvos Respublikos

Prezidentei Daliai Grybaus-

kaitei.

Rémėjams: Europos Parla-

mento narei Radvilei Morkū-

naitei-Mikulėnieri,

Lietu-

vos Respublikos Vyriausybę,

Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijai,

Kauno miesto savivaldybės merui

Andriui Kupčinskui,

Lietu-

vos politinių kalinių ir trem-

tinių bendrijai,

Tėvynės Są-

jungai–Lietuvos krikščionių

demokratų partijai,

UAB „Kauno švara“, UAB „Kau-

no vandenys“, UAB „Jurlo-

ta“, UAB „Lukšių pieninė“,

UAB „Vitedra“ odos ir kailių

salonams „Laukinis gepar-

das“, Dainius Bikuličiaus

imonei „RD“, UAB „Jurbar-

kų mėsa“.

Dékojame partneriams:

Lietuvos šaulių sajungai, VšĮ

S. Dariaus ir S. Girėno spor-

to centrui, Koncertinei įstaigai

Valstybiniam dainų ir šokių

ansambliaiui „Lietuva“,

UAB spaustuvei „Morkūnas

ir Ko“, UAB „Combo“.

Tariame nuoširdų ačiū

LPKTS valdybos pirmininkui

važiavimo dalyviai jį priėmė vienbalsiai.

Šventės pabaigoje Vals-tybinis dainų ir šokių an-samblis „Lietuva“ pristatė naują programą, skirtą Tar-mių metams.

Ingrida VĖGELYTĖ

Padėka

Edvardui Strončikui už suvažiavimo organizavimo darbų koordinavimą ir paramos paieškas, ir LPKTS darbuotojams ir talkininkams, svariai prisidėjusiems prie suvažiavimo organizavimo: Onai Al-donai Tamošaitienei, Rasai Duobaiti-Bumbulienei, Rai-mondui Gleizniui, Audronei Kaminskienei, Rokui Sinkevičiui. Taip pat – LPKTS dokumentų rinkinio sudarytojai Vestai Milerienei.

Dékojame visiems suvažiavime dalyvavusiems buvu-sių tremtinių chorams – dai-nininkams ir vadovams, šven-tės vedėjams aktorei Daliai Jankauskaitei ir Kauno savi-valdybės Kultūros ir turizmo plėtros skyriaus vyriausiajam specialistui Viliui Kaminskui, LPKTS filialų vadovams, su-organizavusiems filialų narių atvykimą į Kauno sporto ha-le, ir Lietuvos miestų ir rajonų savivaldybėms, skyru-sioms transportą.

Dékojame kiekvienam suvažiavimo dalyviui, nepagai-lėjusiam laiko bei jėgų ir atva-žiavusiam iškilmingai pamini-eti mūsų organizacijos 25 metų sukakties.

LPKTS valdyba

Juozo Vitkaus-Kazimieraičio atminimas įamžintas gimtinėje

Srauniai putoja ir sukasi verpetais Šerkšnės upelio vanduo tarp buvusio vandens malūno pylimo likučių. Žymūs dar kanalo mūrų fragmentai, buvusių malūno pastatų pamatai jau priaugę storiu medžių. Aplink – pievų ir laukų ramumą. Iružlieja jausmas, jog tik čia galėjo gimiť taurus idealistas, Lietuvai atsidavęs žmogus.

Mintis nusikelia į 20 amžiaus pradžią, kada Ketūnų ir aplinkinių kaimų ūkininkai virtinėmis važiuodavo į malūnų, kuriami virė intensyvus gyvenimas. Čia 1901 metų gruodžio 10 dieną gausioje šeimoje gi- mė būsimasis legendinis pietų Lietuvos partizanų vadas plk. ltn. Juozas Vitkaus-Kazimieraitis.

Pradžios mokyklą jis baigė Mažeikių apskrities Tirkšlių miestelyje, vėliau mokėsi Mažeikių prekybos mokykloje. 1920 metais įstojo į Kauno karo mokyklą. 1921-aisiais pa-skirtas į 4-ąjį Karaliaus Mindaugo pėstininkų pulką, dalyvavo Nepriklausomybės kovose.

1929–1934 metais studijavo Briuselio karo akademijoje. Grįžęs tarnavo Kau-no inžinerijos batalione technikos viršininku. Nuo 1938 metų, gavęs pulkininko leitenanto laipsnį, dėstė Karo mokykloje inžineriją. Aktyviai reiškėsi kariškoje spaudoje.

Vokiečių okupacijos metais Vilniuje dalyvavo kuriant pogrindinę antinacinę – antikomunistinę karinę organizaciją „Kęstutis“. Pogrindinėje karo mokykloje dėstė karo inžineriją.

Antrosios sovietų okupacijos metais jis pasitraukė į Dzūkiją ir, būdamas vos ne vienintelis tokio aukšto rango karininkas partizaniniame kare, visas jėgas ir žinias, atsižadėdamas asmeninio gyvenimo, skyrė partizanų veiklos organizavimui.

1945 metais įkūrė Dzūkų grupės partizanų štabą. Su-jungė atskirus partizanų būrius į Merkio rinktinę, kuri po jo žūties pavadinta Kazimieraičiavardu. Parengė svarbiausius partizaninio judėjimo direktyvinius dokumentus.

Leido laikraštį „Laisvės varpas“. 1946 metais buvo su-formuota vieninga pietų Lietuvos partizanų sritis, kurios vadu išrinktas Juozas Vitkaus-Kazimieraitis. 1946-ųjų balandžio 23 dieną J. Vitkus pa-siraše Lietuvos partizanų deklaraciją, skelbiančią pagrindinius Lietuvos valstybingumo atkūrimo principus.

1946 metų liepos 2 dieną susirėmimė su sovietų kariuomenė Žaliamiskye, netoli Liškiavos, Lazdijų apskrityje, J. Vitkus buvo sunkiai su-žeistas. Čekistų vežamas į Leipalingi mirė. Kūnas buvo numestas turgaus aikštėje. Kur užkastas, nežinoma.

Po žūties jam suteiktas Laisvės kovotojo – karžygio vardas. Apdovanotas Laisvės kovos kryžiumi su kardais.

Atkūrus Nepriklausomą

Prie paminklo plk. ltn. Juozo Vitkaus-Kazimieraičio atminimui
Gajutės Abelkienės nuotrauka

Lietuvą, Juozo Vitkaus-Kazi-mieraičio vardas suteiktas Lietuvos kariuomenės inži-nerijos batalionui, dislokuotam Kaune. J. Vitkaus-Kazi-mieraičio vardu pavadintos gatvės Vilniuje ir Kaune. Pastatyti paminklai ir atmi-nimo lentos Vilniuje, Kau-ne, Lazdiju, Varėnos, Aly-taus rajonuose. Išskyurus gimtinę Mažeikių rajone, kur jo atminimas nebuvo tin-kamai įamžintas.

Tik 2006 metų spalio 28 dieną J. Vitkaus vaikaitės, Tirkšlių bendruomenės pir-mininkė Aleksandros Bru-zienės iniciatyva prie namo J. Janonio g. 5, kur gyveno J. Vitkus, buvo pakabinta ir kunigo A. Beniušio pašven-tinta atminimo lenta.

Lietuvos politinių kalinių sajungos Mažeikių skyriaus pirmininkui Albertui Ruginiui inicijavus ir Vitkų gimi-nės susitikime 2012 metais tam pritarus, Mažeikių rajo-no savivaldybės tarybos sprendimu 2013 metų rugsėjo 2 dieną Tirkšlių miestelio pagrindinei mokyklai buvo suteiktas Juozas Vitkaus-Kazi-mieraičio vardas.

Ketūnų kaime, ant Šerkšnės upelio tebéra keturių malūnų liekanos. J. Vitkaus gimi-naičiai Genovaitė ir Gintaras Pypkinai, Irena Stanči-kienė, padedami ir kitų gimi-naičių, čia nustatė tikrąjį gimtinės vieta.

Dabartinei žemės savinin-kei Valdai Navickienei malo-niai sutikus, šioje vietoje Ma-žeikių šaulių kuopos vadas Pranas Trakinis energingai organizavo atminimo akmens pastatymą.

Rugsėjo 28 diena Ketūnų kaime vyko paminklinio ak-mens šventinimas. Iškilmės prasidėjo Tirkšlių Kristaus Karaliaus bažnyčioje. Šv. Mi-šias aukojo ir paminklą pa-šventino parapijos klebonas

103-iosioms Jono Noreikos-Generolo Vėtros gimimo metinėms

Jau keliolika metų Jono Noreikos-Generolo Vėtros gimimo dieną Pakruojo rajono, Šukionių Jono Noreikos pagrindinėje mokykloje vyksta Šiaulių regiono pa-grindinių mokyklų mokiniai bégimo varžybos, skirtos Jo-no Noreikos atminimui. Šie-met jos vyko spalio 3 dieną. Dalyvavo aštuonios koman-dos iš Pakruojo, Kelmės ir Šiaulių rajonų, iš viso 164 bégikai. Pirmą kartą savo jėgas išbandė ir keturi Lietuvos kariuomenės Depų tarnybos arsenalo kariškiai.

Po iškilmingo sporto šventės atidarymo padė-ta gėlių, uždegta atmini-mo žvakučių prie paminklo Jonui Noreikai, kuris yra pastatytas jo tė-vu buvusios sodybos vie-toje Pakruojo rajone, Šukionių kaimo centre.

Čia prisimintas Jono Noreikos-Generolo Vėtros nueitas kelias. Jonas Noreika gyveno tik 36 metus, tačiau kiek-

kovoti ir, jei reikės, mirti“. 1946 metais tapo pogrindiniu ginkluotų pajėgų vadu, jam suteiktas ginkluoto pasiprie-šinimo generolo laipsnis. 1947 metais okupantų jis bu-vo nužudytas ir užkastas Tus-kulenuose.

Bégimo varžybose pradi-nukams teko įveikti trumpes-nes distancijas nei vyresniųjų klasėi mokiniams (pirmu-trečių klasėi mokinukai bei ket-

Prie paminklo Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai

Minėjimo dalyviai prisiminė Jono Noreikos gyvenimo kelią

vienuoj pragyventa diena ver-ta dešimtmečių. Jis ir Karo mokyklos lektorius, ir žurna-lo „Kariūnas“ redaktorius, gabus žurnalistas, kariuome-nės teismo narys. Kaip kari-ninkas, davęs priesaiką tar-nauti Lietuvai, ištikimai jos laikėsi. Ir sovietų okupacijos, ir fašistinės Vokietijos oku-pacijos metu buvo kovos su okupantais organizatorius.

1940 metais įkūrė Žemaitijos sukilimo centrą, o Mordosu-se – tautinio darbo apsaugos kuopą. Vokiečių okupacijos metais vadovavo visos Žemaitijos antinacinei kovai, reikalavo uždrausti genocidą, taip pat – reikalavo, kad Lie-tuvai būtų suteikta savivalda. Net Štuthofo koncentracijos stovykloje savo draugui sakė: „Kodėl gi mes turime bėgti iš Lietuvos? Ne, mes turim būti kartu su savo tauta. Kartu

virtoje klasėje besimokančios mergaitės bėgo 300 metry).

Šią distanciją pirmieji įvei-kė Klovainių ir Balsių pagrindinių mokyklų pirmokai Deimis Mackonis ir Gabija Ju-ciutė, Triškonų pagrindinės mokyklos antrokas Reiman-tas Miksys ir jo bendraamžė balsietė Gustė Kielaitė. Taip pat – Balsių mokyklos tre-ciaklasės Tadas Jucius ir ket-virtokė iš Klovainių Fausta Gailiūnaitė bei Pašvitinio pa-grindinės mokyklos trečioje klasėje besimokanti Raimon-da Grubliauskaitė.

Ketvirtų klasėi berniukai varžėsi dvigubai ilgesnėje – 600 metrų – distancijoje. Čia nepralenkiamas buvo balsie-tis Jonas Sakalauskas. Komandinėje įskaitoje nugalėto-ja tapo Balsių pagrindinės mokyklos komanda.

(keliamą į 8 psl.)

Rugsėjo 26 dieną Šakių rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje įvyko labai prasminga šventinė popietė – unikalaus daugiatomio leidinio „Novužės krašto vaikai“ 9-jos tomo sutiktuvės. Erdvi bibliotekos salė vos satalpino iš įvairių Lietuvos vietų atvykusių žmones, turinčius savo kilmę šaknį Zanavykų žemėje. Bibliotekos direktore Regina Ūsiéné visus atvykusių sutiko gražiu renginiu ir nuoširdžiu atidumu. Popietę pradėjo Aptarnavimo skyriaus vedėja Lina Eringienė, pristatydama knygą ir jos pagrindinį autorių Bernardą Aleknavičių – Lietuvos Respublikos Vyriausybės kultūros ir meno premijos laureatą, Klaipėdos miesto ir Šakių rajono garbės pilietį, fotografijos meistrą, žurnalistą bei nepailstantį kraštotoyrininką nuolat beieškantį, kaip Vaižgantas, gyvujų „deimančiukų“, kurie savo veikla liudija pačio gyvenimo gyvybiškumą, kūrybinę dvasią. Vedėja greta Bernardo Aleknavičiaus atsisėsti pakvietė ir jo ištikimuosius pagalbininkus, daug prisidėjusius prie knygos sudarymo – Sigitą Kumetaitį ir Vincą Aleknavičių. Popietę labai prasmingai pradėjo būrelis skaitoviu – Lina Eringienė, Ona Jasinskienė, Danutė Batisienė parengtu literatūriniu montažu. Šakietės Violetos Simonavičienės rankose prabilo gitaros garsai, o jos pradėtais dainai padal Bernardo Brazdžionio žodžius „O, atsimenu nameili...“ pritarė visi susirinkusieji. Jaušmingą poetišką žodį tarė Šakių rajono savivaldybės mero pavaduotoja Rima Rauktienė, pasveikinusi knygos autorius bei zanavykų žemę. Ji paskaitė Šakių literatūrų klubo „Lygumų šaltinis“ aktyvios narės mokytojos, savo krašto patriotės ir plačiai žinomas poetės Janinos Marcinkevičienės poezijos posmus.

Sveikinimo žodžius tarės Lietuvos Respublikos Seimo narys profesorius Arimantas Dumčius bibliotekai padovanojo keletą vertingų knygų.

Pagrindinis ne tik pristatomos knygos, bet ir ankstesniais metais išleistų kraštotoyrinių knygų autorius Bernadas Aleknavičius, gimė Lekėciuose. Prigijo ne tik zanavykuose, bet kiek vėliau ir Klaipėdoje. Tai didelio darbštumo ir kūrybinės dvasios žmogus. Jo produktyvi veikla tiešiog liejasi per kraštus: jis buvo ilgametis Eltos korespondentas, žinomas fotografas, surengė net 14 fotografijos teminių parodų: „Tėviškė mana“, „Lietuvninkai“, „Žemaičių žemės Rūpintojėliai“, „O buvo taip...“ ir kt. Bernardo Aleknavičiaus daugelį metų rūpestingai kaupta kryptinė fotografijų medžiaga sudarė jo autorines solidžias

knygas „Donelaitis ir mes“, „Vydūnas“ ir kt. Dešimtūkstančių negatyvų padovanojo Klaipėdos bibliotekai. Jis yra Klaipėdos Vyduo klubo įkūrėjas, tautodailininkų bei Vyduo draugijų garbės narys, Lietuvninkų bendrijos „Mažoji Lietuva“ steigimo iniciatorius, išleidės 24 knygas. Jo knygose daugiausiai matome žmones, jų gyvenimo ir veiklos aprašymus. Pats autorius pastebi, kad „aprašydamas tarsi prikeli

Šiuos žodžius tarsi atspindi pirmasis knygos skirsnis, pavadintas „Aš čia – gyva“. Jame minimi sovietinės okupacijos metų įvykiai, kai Vasario 16-osios išvakarėse Zanavykijos krašto tai vienoje, tai kitoje vietoje nušvisdavo visų laukti „vilties žiburėliai“ – suplevėsuodavo lietuviškos Trispalvės. „Žmonės, išvydę šias vilties „liepsnelės“, braukė ašaras ir tvirtakėjo, jog okupacinis režimas kada nors baigsis. 20 am-

šiai nutiko ir Šakiuose: 1952 metų vasario 15 dienos vakare iškėlė Trispalvę virš Šakių vandentiekio bokšto devyni Šakių gimnazijos mokiniai už vadinamą antitarybinę veiklą buvo nuteisti net 25 metus kalėti. Vien už trijų spalvų skarelių surišimą drabužinėje dvi jaunesnių klasių mergaitės buvo pašalintos iš mokyklos. Trispalvė sovietinei valdžiai kėlė didelį siaubą. Tačiau okupacinė valdžia jos nejėiškė jokiomis represinėmis priemonėmis. Jos nebuvovo galima nugalėti – ji mūsų nenugalimos dvasios išraiška. Knygos „Novužės krašto vaikai“ 9-ajame tome pateiktos Šakių gimnazijos 1952 metų Laisvės kovotojų nuotraukos ir jų gyvenimo aprašai. Knygos 46-tame puslaplyje Janina Stanislovaitytė-Simonienė pateikuose prisiminimuose, demaskuodama sovietinį melą ir stribų siautėjimą, rašo: „Tėveliai susiremontavo ūkinius pastatus, pasistatė modernią gyvenamąją, kuri, kaip vėliau sužinojau, mus ir pražudė. Šios mūsų gyvenamosios labai prireikė stribų vadui, tuometiniam Lukšių Lenino kolūkio pirmininkui K. Glikui. Šis žydelis pasistengė, kad ne tik mūsų sodyba, bet ir gražios svajonės būtų sugriautos. ...Naktį į mūsų namus pasibeldė nekvieisti svečiai su K. Gliku priešakyje. Pranešė, kad esame iškeldinami už Lietuvos ribų... Vertė pasirašyti, kad į Sibirą važiuojame savo noru.“ Tokį „savanoriškumo“ melą Rusijos kai kurie valdininkai nesigédija skleisti ir dabar.

Atidžiau pasklaidžius knygą, joje matome 14-os mokytojų, 18-os mokslo darbuotojų, trijų Nepriklausomybės Akto signatarų, trijų kunigų, vieno dabartinio Seimo nario, rašytojų-literatų, vertėjų, žurnalistų, kraštotoyrininkų, architektų pavardes, jų veiklos

epizodus, išgyvenimus ir likimus. Turtinga ta Zanavykų žemė, kaip ir kiti Lietuvos regionai savo iškiliais vaikais, sugebančiais spindėti tomis žvaigždėmis. O jas suskaičiuoti knygos autoriams buvo tikrai nelengva. Gal tų mirksnių liko dar nesuskaičiuotų. Ir kas juos visus suskaičiuos... O kai kurie jau ir užgesę... Autoriai, rodydami didelį kruopštumą ir kantrumą, kiek leido sąlygos, kaip bitutės rinko tas žvaigždes į didelį gyvą korį – 243 puslapiai knygą, kurios alsavimui tajip gerėjosi visi susirinkusieji Šakių bibliotekos salę. Ją į pasaulį paleido gražiai atspausdintą bei aprengtą Klaipėdos spaustuvę „Druka“. Daug kas sveikino šią knygą, jos autorius ir leidėjas savo širdies kalba, pasakytu poetiniu žodžiu. Čia malonu buvo sutikti ir iš Šilutės atvykusį savo lituanistinių studijų kurso draugą Anatolių Žibaitį su žmona – žinoma Žemaitijoje poete Dalia Zambacevičiūte-Žibaitiene, kurios šaknys glūdi zanavykų žemėje. Anatolijus buvo vienas iš mūsų būrio, kuris sovietinės okupacijos metais – 1956 metų Vėlinių išvakarėse slapta tvarkė lietuvių karių kapus Rasų kapinėse. Dalia taip pat sveikino Bernardą Aleknavičių ir jo pagalbininkus naujai išleistos knygos proga, paskaitydama savo kūrybos eilių, padovano-dama keletą savo poezijos knygelių svetingai Šakių bibliotekai. Man teko garbė pasveikinti iškilujį Zanavykijos sūnų Bernardą Aleknavičių, įteikiant jam Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus jubiliejinių Padėkos raštą už patriotinę veiklą, už mūsų valstybės kultūros stiprinimo darbus, už jos istorinės atminties rinkimą ir saugojimą.

Gera, kad Novužės krašto vaikai turi tokį artimą ir brangų didelės dvasios kūrybingą broli.

Zigmas TAMAKAUSKAS

Buvę lituanistinių studijų kurso draugai, antisovietinės rezistencijos dalyviai poetė Dalia Žibaitienė su vyru Anatolijumi ir Zigmas Tamakauskas džiaugiasi gražiai išleista knyga

pamirštus žmones. Dirbdamas tokį darbą labai praturtėji...“ Kukliai kalbėdamas apie save, ypač vertina savo talkininkus, pabrėždamas – „be kitų žmonių nebūčiau nieko padarės“. Jo darbo ritmo netrikdo jau nueitas 83 metų gyvenimo kelias. Jo kūrybinės mintys, mėgstamas darbas suteikia jam gyvybingumo. „Kai turi mėgstamą užsiemiimą – tai ir gyveni.“ – sako Bernardas. Dar priduria, kad jam daug kūrybinio impulsu suteikia žmona Antanina, su meile tvarkydama visą namų ūki, žerdama gerus patarimus jo kūrybinėje veikloje.

Bernardo Aleknavičiaus kūrybinė veikla įvertinta dr. Vinco Kudirkos, Ievos Simonaitytės bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės kultūros ir meno premijomis už nuopelnus Lietuvos kultūrai ir menui.

Siame – 9-ajame gausiai iliustruotame „Novužės krašto vaikai“ tome, turinčiam 243 puslapius, aprašyta 120 garsų zanavykų, gimusių 1930–1940 metais. Ant kredinio popieriaus pateiktos ir jų nuotraukos. Knygos įžangoje parašyti poetės Janinos Marcinkevičienės žodžiai lyg atveria ir visą knygos turinį: „Žmogus – ugnis:/ įsižiebia, dega, liepsnoja.../ Jis – lyg žvaigždė:/ taip ryškiai spindi/ savo darbų šviesą/ ir... užgessta“, o Irena Lukoševičiūtė-Skučienė priduria – „Žmogus turi švesti kitiem...“

žiaus penktajame–devintajame dešimtmiečiuose šias vilties „liepsnelės“ dažniausiai kėlė vyresnių klasių mokiniai. Tai buvo bene populiariausia nesmurtinio pasipriešinimo forma sovietų okupuotoje Lietuvoje“ – rašo knygos autorai. Tačiau iškelti trypiamos, bet Nenugalėtos valstybės tikrajų vėliavą buvo didžiulė rizika ir dažnai gyvenimo auka. Prismenu niūriaisiais sovietiniais metais plevėsavusių Trispalvę ant Kauno Jėzuitų bažnyčios bokšto, kurią 1955 metais Vasario 16-osios išvakarėse iškėlė netoliše buvusių 9-tos vidurinės mokyklos, vėliau pavadintos Adomo Mickevičiaus vardu (daabar Jėzuitų gimnazija), drąsūs mokiniai – Algirdas Liorentas (Lietuvos kariuomenės aviacijos pulkininko ltn. Jono Liorento, skridusio 1934 metais kartu su A. Gustaičiu ir R. Marcinkumi lėktuvais ANBO IV aplink Europą sūnus) ir Algirdas Petruskevičius, lietuviško ginklo kūrėjas, buvęs LR Seimo narys. Vėliava skleidė tautinės stiprybės šviesą iki pat vidurienio: čekistai bijojo prie jos artintis, nes pridėta plyta imitavo miną... Saugumiečiams susekus, A. Liorentas buvo nuteistas 10 metų, o A. Petruskevičius – 8 metams lagerio. Bandant iš jo pabėgti, Algirdas Liorentas buvo nušauistas, o Algirdui Petruskevičiui buvo nupjauta ranka... Pana-

(atkelta iš 7 psl.)

Kalbėjo Šaulių sajungos vadas plk. Antanas Plieskis, Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės vadas Vaclovas Rinygs. Pastarasis apdovanojo Mažeikių kuopos šaulius, dirbusius prie paminklinio akmens pastatymo. Taip pat iškilmėse dalyvavo Viešnių gimnazijos jaunieji šauliai, vadovaujami Antano Šležo. Renginį vedė Mažeikių kultūros centro renginių organizatorius Paulius Mylė.

Mažeikių šaulių kuopos

Juozo Vitkaus-Kazimieraičio atminimas įamžintas gimtinėje

(atkelta iš 7 psl.)

vadas Pranas Trakinis tikisi Tirkšlių pagrindinės J. Vitkaus-Kazimieraičio mokykloje įkurti jaunujujų šaulių būri ir pavadinti jį J. Vitkaus-Kazimieraičio vardu.

LPKS Mažeikių skyriaus pirmininkas Albertas Ruginis J. Vitkaus giminėms įteikė atminimo lentelę su užrašu „Čia ilsisi partizano Motina“, kad ja būtų pažymėtas J. Vitkaus motinos Genovaitės Plotnytės-Vitkienės kapas Tirkšlių kapinėse.

Albertas RUGINIS

Yra Lietuvoje žmonių, kurių savo gyvenimu ir širdimi šviečia ir šildo. Mano gyvenime tokiu žmogumi pastaraisiais metais tapo ambasadorius Vytautas Antanas Dambrava. Vasarai, kartu su parskrendančiais paukščiais grįžę į Vilnių, visada paskambina – gerą žodį pasako, tai i renginį pakviečia, tai mano knygą nuperka, keliskart didesne kaina, negu ji kainuoja, matyt, žinodamas, ką reiškia Lietuvoje rašti ir leisti knygas. Finansiškai parėmė mano monografijos „Mokslo tyra“ leidybą, o šią vasarą padovanovo savo brolio Stasio Dambravos knygą „Sibiro vaivorykštės“ (V., 2012) ir se-sers Vitalijos Dambravaitės-Sluckienės „Tėvynė, kur tu? 1941–1961“ (V., 2013).

Savo straipsniuose ir man mieliausioje knygoje „Tautotyros etiudai“ (V., 2011) rašiau apie lietuvi, JAV diplomata Vytautą Antaną Dambravą, Lietuvoje vadintamą diplomatijos Mocartu, citau trumputę informaciją apie jo šeimą ir jos likimą okupuotoje Lietuvoje, remdamasi V. Valiušaičio knyga „Širdis-Lietuva. Vytautas Antanas Dambrava diplomatineje tarnyboje“ (K., 2000). Joje buvo rašoma: 1941 metų birželį „jo akyse okupantas užkalė tremtinių vagonuose motiną su trimis mažamečiais broliukais ir sesute, taip pat tėvą, ir išsiuntę nežinoma kryptimi į Rytus, jį patį, dvidešimtmjetį jaunuoli, palikęs Naujosios Vilnios geležinkelio stotyje vienplaukį ir vienmarškinį, be namų, be artimųjų, vienišą ir svetimą savoje žemėje“ (Voverienė Ona. Tautotyros etiudai. – V., 2011. P. 418–424).

Vitalija Dambravaitė savo knygoje „Tėvynė, kur tu? 1941–1961“ atskleidė daug iki šiol man nežinomų faktų apie ambasadoriaus gyvenimą ir veiklą. Pasirodo, tai ji, tada keturiolikmetė mergaitė, nuovoki ir išmintinga, išgelbėjo savo mylimą vyriausiąjį brolį Vytautą Antaną nuo tremties. Utenoje okupantų aktyvistai Segaliai, Berelis ir Bencelis sudarinėjo sąrašus žmonių, kuriems buvo skirta tremtiniai į Sibirą dalia. Kai tie aktyvistai užėjo į Dambravą namus, tėvų namuose nebuvovo, o Vytautas Antanas jau dvejų metais studijavo Vilniaus universitete teisę. Namuose buvo tik Vitalija. Ji griežtai užprotestavo, kai bolševikų aktyvistai į sąrašą norėjo įtraukiti ir Vytautą Antaną. Mergaitė griežtai ir kategoriskai tvirtino: „Jis čia negyvena“. Taip jo į sąrašus ir netirašė.

Bet Vytautas Antanas atėjo į Naujosios Vilnios geležinkelio stotį su viltimi, kad ir jis prisijungs prie šeimos, vežamosi mirti. Jonė priėmė į tremtiniai vagoną. Mama dar spėjo išmesti per gyvulinio vagono

langą sūnui kailinukus. Tėvas atskirtas nuo šeimos Naujosios Vilnios stotyje buvo išvežtas į vieną iš mirties lagerių, kur kaliniai buvo marinami badu. Sūnus Vytautas Antanas Dambrava su mama ir savo broliais bei seserimi pasimatė tik po 36 metų, 1977 metais. Po pusmečio Apolonija Dambravienė mirė.

Silvestras Dambrava, šeimos tėvas, prieškario neprieklausomoje Lietuvoje tarnavo policijoje, dirbo vadovaujančiose pareigose nuo 1925 iki 1940 metų rugsėjo mėnesio. Silvestro ir Apolonijos Pabarškaitės-Dambravienės šeimoje augo šeši vaikai: Vytautas Antanas, Robertas, Vitalija, Stasys, Kestutis ir Gediminas. Robertas mirė būdamas 16 metų.

Vytautas Antanas Dambrava

1941 metų birželio 14 dieną Dambravą šeimą su keturiais vaikais (vyriausiajai Vitalijai tada buvo 14 metų) sovietiniai okupantai ištrėmė į Sibirą. Tėvas Silvestras Dambrava Naujosios Vilnios -geležinkelio stotyje buvo atskirtas nuo šeimos ir išvežtas į Kraslago 7-ajį Ustj Pojmensko lagerį, kuriame 1942 metų saušio 9 dieną mirė nuo išsekimo. Šeima apie jo mirtį sužinojo jau būdama tremtyje – Altažaus krašte Troicko gyvenvietėje. Apolonija Dambravienė sunkiai dirbo miško kirtimo darbus. Antraisiais karo metais Troicke siautėjo malarijos (tropinio drugio) epidemija. Seima, gyvenanti pusbadžiu, vienas po kito persirgo šia ligą. Mama ir Vitalija labai nusilpo. Tačiau lagerio prižiūrėtojai nuo darbo neatleido. Juk visi tremtiniai į Sibirą buvo atvežti mirti.

Pasibaigus karui, Apolonija Dambravienė ryžosi su Stundžių šeima iš tremties išsiusti jaunesniuosius sūnus Kestutį ir Gediminą. Jiems saugiai parvykus į Lietuvą, nusprendė su kitais vaikais iš tremties pasprukti. Pasiekę gimtuosius namus, juos rado užimtus ištikimų sovietiniams režimui. Tiems, kurie tuos namus statė ir kūrė, Lietuvoje vietas nebeliko. Pri glaudė dori ir drasūs lietuviai. Gobšumas ir godulys tada dar nebuvuo užvaldė lietuvių širdžių. Tačiau 1949 metų saušio 6 dieną Apolonija Dambravienė su sūnumis Stasiu ir Kestutiu buvo suimti ir nubausti trejiems metams už pagėrimą iš tremties. Kalėjo

skirtinguose lageriuose. Po kančių lageriuose buvo išgabentų iš buvusių tremtiesvietai. Ten ir susitiko.

Vitalija su Gediminu slapstėsi ir mokėsi Lietuvoje. Taip pat padėjo geri žmonės. Vitalija sidabro medaliu baigė Utenos vidurinę mokyklą ir buvo paskirta toje pačioje vidurinėje dėstyti rusų kalbą. Neigai mokytojavo. Atsirado išdavikas. Vitalija buvo suimta, kaip ir kiti jos šeimos nariai, nuteista trejiems metams lagerio už pabėgimą iš tremties. Atkalėjusi tuos trejus metus etapu išsiusta į tremties vietą. Lietuvoje liko septyniolikmetis Gediminas. Vaikinukas sunkiai vertėsi, dirbdamas atsitiktinius darbus, pamaitinamas ir apnakvindinamas, tada dar nenuautėjusių lietuvių. Sukakus amžiui, paimtas į sovietinę kariuomenę. Tarnybą atbuves Gediminas pats savo noru išvyko tremtį pas šeimą.

Susitaikę su likimu ir KGB „geradėju“ pranašavimais, kad jie iš Lietuvos yra ištremti amžinai, visi Dambravai, mama Apolonijos Dambravienės raginami, kibo į mokslus. Stasys ir Kestutis išstojo ir baigė Bijsko (Altažaus krašte) pedagoginio instituto Fizikos matematikos fakultetą, Vitalija Barnaulo pedagoginiame institute įgijo filologės – anglų ir vokiečių kalbos mokytojos diplomą. Gediminas ryžosi stoti į Altažaus medicinos institutą ir 1962 metais jį sėkmingai baigė. Jis į Lietuvą grįžo tik 1965 metais, trejus metus atidirbės už gydytojo chirurgo diplomas. Kiti šeimos nariai į Lietuvą grįžo 1961 metais. Kaip ir visiems politiniams kaliniams, taip ir Dambravoms, Lietuvoje teko daug iškentėti, grumiantis už vietą gyven-

me ir po Lietuvos saule. Kaip savo knygoje rašo Stasys Dambrava, grįžę į Lietuvą, baigę aukštuosius mokslus ir pasiruoše savo žiniomis ir darbu tarnauti Lietuvai, ilgai dar buvo priversti jaustis įtarantini ir antrarušiai. Tik atkurus Nepriklausomybę pasijuto esą visaverčiais žmonėmis, nors dar ilgai teko laukti, „kol nekaltas žmogus buvo pavadintas nekaltu“ (Stasys Dambrava. Sibiro vaivorykštė. V., 2012. P. 47).

Lietuvius, Sibiro tremtinius, pasiekdavo žinios apie partizanų kovas už Lietuvos laisvę ir jų pažįstamų vaikinų žūtis. Mūšyje su okupantais žuvo ir Vitalijos vaikystės draugas, studentas Jonas, tapęs partizanu. „Jis žuvo netoli savo tėviškės, beginklis, jau sužeistas, surastas kareiviu šunų ir subadytas jų sovietiniai durtuva su mano laiskais prie krūtinės. Saugumiečiai ilgai po to ieškojo tų laiskų autorės, tikslino braižą daugelio merginų, giminai. Visi tylėjo, liūdėjo savo Vado, – rašo savo knygoje Vitalija. (Vitalija Dambravaitė-Sluckienė. Ten pat, p. 30). Jam Vitalija savo poezijoje paskyrė ne vieną liūdesio ir skausmo eilutę, tarp jų ir šią:

Aš netekau Tavęs.... ir ašaros nurieda.

O Tu toks mielas vis ir visad toks brangus.

Aš laukiau vis Tavęs, ateinančio persniegą.

Ir šiandien laukiu vėl, nors toks niūrus dangus...

Tremtiniai Lietuvos partizanus visur ir visada laikė didvyriaus, prilygstančiai Žalgirio mūšio karzygiams, jų auką ant Tėvynės laisvės aukuro laikė įkvepiančiu pavyzdžiu.

Genialusis vokiečių poetas V. Getė savo laiku rašė: „Iš visų mokslų pats nuost-

biasias yra istorija: ji prikelia gyvenimui mirusiuosius“. Deja, su viena salyga: jeigu jų gyvenimas yra aprašytas. Tremtiniai ir politiniai kaliniai Vitalija Dambravaitė ir Stasys Dambrava prikėlė gyvenimui ne tik savo artimuosis: mama Apolonija Dambravienė; tėvelį prieškario neprieklausomos Lietuvos policijos pareigūną Silvestrą Dambravą, pažįstamus Lietuvos partizanus, įvardijo Lietuvos išdavikus, bolševikų kolaborantus, kurių dėka Lietuvos vyko visos niekšybės ir žudynės. Savo gyvenimui gynė dvasines vertybes, kurių Tau ta nebeteko. Abu Dambravos, brolis ir sesuo, parašė knygas apie lietuvių Tautos patirtas kančias, atsidūrus Komunistų partijos ir jos nuodingo voro NKVD, KGB gniaužtuose, okupavus Lietuvą. Ir ne tik apie jas. Bet ir apie tos kartos lietuvių išsaugetas tautines vertybes, kurių siekė sunaikinti okupantas, – meilę Tėvynei ir veržinėti iš jų, tikėjimą, ne kartą viesus juos gelbėjusį pačiomis tragiškiausiomis jų gyvenimo minutėmis, mokslą, kaip labiausiai žmogui siektiną vertybę, kūrybingumą (Vitalija tapo ne tik mokytoja, bet ir poete, savo ilgesį tėvynei ir skausmą išliejančia eilėmis, jos redaguoto lietuviško laikraštėlio „Tėvynės ilgesys“ iniciatore ir redaktore).

Vitalijos Dambravaitės-Sluckienės ir Stasio Dambravos knygos: „Tėvynė, kur tu? 1941–1961“ ir „Sibiro vaivorykštės“ išliks stovėti tautos sargyboje, kaip ryškiausias lietuviškos valios, gebancios pakilti, net ir virš žmogui sunkiai suvokiamų baisių gyvenimo salygų, pavyzdys, o jų autorių širdies nerimas ir liepsna budėti... kad istorija niekada nepasikartotų.

Prof. Ona VOVERIENĖ

103-iosioms Jono Noreikos-Generolo Vėtrų gimimo metinėms

(atkelta iš 7 psl.)

Antroji vieta atiteko pašvitiniečiams, treti liko bėgiųkai iš Klovainių.

Vyresniųjų klasių moksleiviams pagal amžiaus grupės reikėjo bėgti 500, 1000 ir 1500 metrų distancijas.

Pusės kilometro bėgimo distancijoje pirmos finišavo balsietė Vika Vaitekūnaitė, klovainietė Goda Mišeikytė ir lengvaatletė iš Liolių (Kelmės rajonas) pagrindinės mokyklos Audronė Valčiukaitė. Tos pačios mokyklos atstovė Laura Vereikytė triumfavo kilometro distancijoje.

Kilometrą pirmieji įveikė

ir lioliškis Audrius Valčiukas, sportininkas iš Balsių Rolandas Šibirkštis bei Kairių (Šiaulių rajonas) pagrindinės mokyklos moksleivis Rokas Ickys. Pašvitiniečiui Dovydui Mašnickui lygiu nebuvo puasantro kilometro distancijoje.

Vyresniųjų klasių moksleiviams skirtoje trasoje savo jėgas išmégino ir Lietuvos karūmenės Depų tarnybos arsenalo kariškiai. Pusantro kilometro distanciją pirmas įveikė karys Romas Burneckas.

Komandinėje įskaitoje mokyklų, kuriose mokosi iki 100 vaikų, grupėje pirmoji vieta atiteko Degėsių pagrin-

dinės mokyklos bėgikams. Antrają ir trečiąjų vietas užėmė varžybų šeimininkai – Šukionių Jono Noreikos pagrindinės mokyklos pirmoji ir antroji komandos.

Mokyklų, kuriose mokosi daugiau nei 100 mokinį, grupėje triumfavo Kairių pagrindinės mokyklos lengvaatlečiai. Antrajai vietai pelnė sportininkai iš Liolių, trečiąją – balsiečiai.

Prizininkams įteiktos tau-rės, medaliai. Pakruojo buvę tremtiniai komandoms dalyvėmis įteikė knygų apie tremtį bei rezistenciją ir saldainių.

Zita VĘZIENĖ

Tėsinys.

Pradžia Nr. 37 (1059)

Jau po karo pavyko persikelti gyventi į patį Trojicko miestelį. Tai buvo rajono centras su geležinkelio stotimi, mokykla ir mamos darbo viete, maisto ir nedidele universaline parduotuvėmis, turgumi, milicija ir NKVD skyriumi (žmonės išsifruodavo, „Neznau kogda vernus domoj“, – nežinau, kada grįsiu namo) – rus. Gatvės miestelyje buvo negriestos, be šaligatvių. Tiesa, tuo metu mūsų trijų šeimų kooperatyvas buvo jau gerokai sumažėjęs. Kinčinienė ir Sasnauskienė ryžosi išleisti po vieną vaiką (Inutę ir Rimutę) į Lietuvą, – tuo metu buvo galima dalį tremtinių vaikų perduoti giminėms į Lietuvą. Buvo labai skaudus išsiskyrimas ir mamoms su vaikais, ir vaikams su mamomis. Tik begalinė meilė ir viltis, kad vaikui bus geriau, lėmė sprendimą išleisti bent vieną vaiką į tévynę prieš jo norą. Atsimenu, kaip verkė grįžusi iš stoties Sasnauskienė, išlydėjusi savo Rimutę. Jis buvo prikalbintas vykti pas dėdę į Dotnuvą, kur, sakė, jam paruošta daug žaislų ir skanių valgių. Tačiau prie vagono tas vaikelis apskabino mamos kaklą ir prisispaudė prie krūtinės verkė, kad jis nori būti su ja ir kad jo neatiduot tai „raganai“, kuri priiminėjo ir registravo išvykstančius vaikus. Neužilgo Kinčinienė su sūnumi Vidu, nežinau kokiomis aplinkybėmis gavusi leidimą, grijo į Lietuvą. Po kurio laiko rusė kaimynė pasiūlė mamai savo sūnaus, tarnavusio kariuomenėje Lietuvoje ir atvykusio trumpą atostogą, paslaugą. Sūnus galėtų nuvežti mane arba broli Rimą į Vilnius. Rimas labai norėjo grįžti į Lietuvą, jo negasdino netubago terba Lietuvoje. Tad mes atsisveikinome su Rimu, kuriam tuo metu buvo 12 metų. Kaune jo su nekantrumu laukė mano rūpestinga močiute (mamos mama Celina Milvydienė), pati patyrusi įvairių gyvenimo išbandymų. Paminiensiu keletą. Ji anksti tapo našle. Viena pati dirbdama užaugino ir išleido į aukštuoju mokslus tris vaikus. Žuvus vyru, dukrai Janinai (mamo mama), kuri buvo vyriausia, tebuvo 12 metų. Du sūnūs, Aleksandras ir Juozas, buvo jaunesni. Močiutei 1941 metų birželio mėnesį teko išgyventi dar dvi tragedijas: mūsų šeimos ištremimą ir jauniausio sūnaus Juozo žūtį Birželio sukilio metu. Dar pokelerių metu į Vakarus pasitraukė vyresnysis sūnus Aleksandras, kuris vėliau saugumo sumetimais iš Australijos rašydamas jai laiškus, kreipdavosi žodžiais „gerbiai-

ma ponia“, net neminėdamas žodžio „mama“. Taigi galiausiai tremtyje iš mūsų 10 žmonių kooperatyvo liko penki: aš su mama ir Sasnauskienė su Sibire gimusia dukterimi Nijole bei vyresniuoju sūnumi Vidu. Gyvenome ir toliau kaip viena šeima. Mus vienijo bendri rūpesčiai, išgyvenimai, pasitikėjimas, kilni meilė, pareigingumas ir atsakomybė bei nemiršanti viltis sugrąžti į Lietuvą.

Išiuntus broli į tévynę, močiutei teko malonus ir atsakingas rūpestis pasitiki penkerius metus nematyta anūką, priimti ji savo globon,

nus obuolius buvo įdėjusi. Kadangi Sibire nematėme jokių vaisių, mama labai apsidaugė, kad vaikai paragaus obuolių. Obuolius sudėjo į spintelę, o vieną supjaustė paragauti. Ji apsiverkė, kai aš prakandus man skirtą gabalėli, ji išspjoviau, toks neįprastas man pasirodė skonis, lyg kokio muilo.

Močiutė gyveno labai kukliai, mūsų naujojo namo Vaižganto gatvėje pereinamame kambaryje, kuris buvo nacionaliuotas ir čia gyveno kelios šeimos. Neturėdama iš ko gyventi, ji Laisvės alėjoje svérė praeivius, tas uždarbis buvo

labai mažas. Jos nelengva gyvenimo patirtis padiktavo minti nusiūsti mama iš Sibirų siuvamajā „Singer“. Nors ilgoje kelionėje ji buvo gero kai apga-

1941 metų Birželio sukilio dalyvis Juozas Milvydas su savo nuotaka Marija Pšemeneckaitė, kairėje brolis Aleksandras Milvydas, o dešinėje – Marijos sesuo

pamokyti lietuvių kalbos rašybos taisyklę ir dar išgydyti plaučių tuberkuliozę. Kad Rimas užsikrėtęs tuberkulioze, mes nežinojome. Sibire ši liga buvo labai paplitusi. Mūsų name Kirpičikuose gyveno vietinė moteris, kuri sirgo atviratos ligos forma. Ji mirė būdama dar labai jauna. Broliui, matyt, buvo tuberkuliozės pradinė stadija, tai nustatė Kauko daktarai, kai močiutei, prieš išleidžiant jį į mokyklą, teko patikrinti sveikatą. Ji anksčiau mums rašė, kad ją nustebino Rimo blyškumas, ir, jos žodžiais tariant, „permatomas ausys“. Mamai nervus pradėjo

gadinti ir mums daug baimės įvarydavo jos vakariniai iškvietimai į KGB, kur gana mandagių pokalbių metu ją vis ragino pranešti Rimui, kad jis kuo greičiau sugrįžtų atgal, nes kitaip jo ir mamos laukia liūdnos pasekmės. Ačiū Dievui, kad gerų ir supratingu žmonių, likusių Lietuvoje, dėka šis reikalas buvo nuslopiatas. Taip laimingai baigėsi ši istorija.

Močiutė mums rašydavo laiškus, džiaugėsi, kad Rimas pritapo prie klasės draugų, puikiai mokėsi. O mums retkarčiai net siuntinį atsiušdavo. Rasdavome rūkytų lašinių gabalėli, siūlų ritę, gatvėje rastų sagų. Kartą net keliis alyvi-

Celina Milvydienė savo „darbo vietoje“ Laisvės alėjoje, Kaune

dinta, dideliam mamos džiaugsmui, vietinis mechanikas sugebėjo pataisyti. Tas mechanikas (negaliu nepaminioti) buvo asketiško gyvenimo būdo, neturėjo šeimos, išsiskasęs žeminę joje gyveno vienas. Visi „baldai“ buvo pagaminti jo paties iš įvairių atliekų, o indai – iš konservų dėžučių. Maitinosi gautu už pasaugas maistu.

Grįžtant prie mūsų gyvenimo, persikėlus į patį Trojicko miestelį, pradžioje nuomavome vieną kambarį iš rusės, kuri turėjo medinių namų – vieną kambarį ir virtuvę. Ji su savo dvimi suaugusiais sūnumis apsigyveno virtuvėje ir gyveno labai vargin-

gai. Vienas sūnus buvo nesenai paleistas iš kalėjimo, kur sėdėjo už vagystes, o kitas elgetavo, tad buvo pagrindinis maitintojas. Ką atnešdavo vaikais savo ubago „terboje“, tai ir buvo jų maistas, tik bulves užsiaugindavo savo darže. Kaip visada, artimiausiai mūsų kaimynai buvo utėlės ir blakės, su kuriomis nuožmiai kovojo. Ten begyvendami pastebėjome, kad mūsų maisto atsargos įtartinai greitai senka. Sasnauskienė kelis kartus mandagiai užsiminusi namo šeimininkai, vis gaudavo atsakymą, kad tai tikriausiai tarakonų darbas.

Laimei, neteko pas ją ilgai gyventi. Mums, kaip patikimiems, tvarkingiems žmonėms (taip mus vertino vietiniai rusai), pasiūlė apsigyventi greta esančiam vieno kambario ir virtuvės dar naujamė medinių rastą name. Turėjome jį prižiūrėti. Galėjome naudotis daržu ir prie namo esančiu tvarteliu. Šeimininkas neėmė jokio nuomas mokesčio. Jis buvo kariškis ir turėjo išvykti bene dešimčiai metų kažkur į Sovietų sąjungos šiaurę, tikėjosi, kad mes prižiūrėsime ir išsaugosime jo turtą. Taigi mums susiklostė palankios aplinkybės, kaip toje pasakoje su netikėtai gera pabaiga. Šiame name jau pasijutome stabiliau. Turėjome karvę, daržą, nebereikėjo eiti per mišką po keturis kilometrus į mokyklą, o mamai į darbą. Netrukus mamai buvo pasiūlytas darbas buhalterijoje. Po ilgoko svarstymo ji sutiko, atsiše į namus medinius skaitliukus, kokie buvo dar ilgai naudojami parduotuvėse, praktikavosi greitai jais skaičiuoti. Ištraukiau į veiklą ir aš, o vėliau net tikrindavau įvairių apskaitos formų eilutėse ir stulpeliuose surašytų skaičių sumas.

Mama, turėdama iš Lietuvos atsiųstą siuvimo mašiną, siūdavo mums drabužius ir mokyklines rudo perkelio uniformas. Iš atraiželių, likusių nuo kareiviškų uniformų, sukurpdavo ir šlepetes, ir mokyklinius portfeilius. Pasklidus žiniai, kad mama moka siūti, aukštesnio rango pareigūnų žmonos taupo pirmomis jos klientėmis, prašydavo pasiūti įmantes sukleles. Taip mama paiplydavo šeimos biudžetą, siuvo vakaraus prie žibalinės lempos. Prie to paties stalos ir žibalinės lempos mes ruošdavome pamokas.

Vienintelės maisto parduotuvės lentynose daugiausiai puikuodavosi žuvų kon-

servai, o duona buvo parduoda pagal normas. Kartais eilėse tek davė stovėti per naktį, kad jos gautume. Miestelio turguje vyravo šaldytas pienas, išdėliotas be jokio įpakavimo ant medinių prekystalų. Pieną užšaldydavo dubenėliuose ir lengvai išimdavo, trumpam panardindami į karštą vandenį. Turguje matydavosi daug skrudintų saulėgrąžų maišų, kartais parduodavo vištų, rankų darbo veltinių.

Mamos uždirbamų pinigų pragyvenimui neužtekdavo. Reikėjo labai riboti savo poreikius ir dar sumaniai ūkininkauti. Pinigų reikėjo veltiniams žiemai išsigyti, kerzo batams, be kurių pavasarį neįmanoma buvo apsieti. Kad jie nepermirkty, išeinant iš namų juos reikėdavo gausiai nusmaluoti. Ant laiptų stovėdavo kibirėlis su smala ir didelio teptuko. Su jais eidavome ir į mokyklą. Pinigų reikėjo žibaliui, kurui, vadovėliams ir panašiai. Vadovėlius pirkdavome turguje, jau naudotus, pageltusiais lapais. Niekada nepirkome skaldytų malkų, nes tai mums buvo per brangū. Pirkdavome rastus, kuriuos parduodavo sunkvežimiais. Patys pjūklu supjavadome, sukapodavome, naudodami pleištą ir medinių kūjų. Ir kaip mes, vaikai, nesusižeidėme bent piršto, sunku suvokti. Papildomai kurui ruošdavome „kiziakus“. „Kiziakai“ – tai suformuoti ir išdžiovinti saulėje briketai iš karvių mėšlo ir šiaudų. Sumaišydavome šiuos komponentus, mindydami basomis kojomis. Darže augindavome bulves, morkas, raudonus burokus ir cukrinius runkelius, agurkus, pomidorus, moliūgus, saulėgrąžas ir net machorką (tabaką). Susmulkindavome išdžiovintus lapus ir stiebus, gautą tabaką mama nusiūsdavo téveliui į lagerį. Ten jis buvo vertybė, jis buvo galima iškeisti net į maistą ar popierių laiškams. Už tabaką buvo galima išgyti ir kriminalinio nusikaltėlio palankumą.

Iš cukrinėjų runkelių virdavome saldų tamsios spalvos skystį „patoka“ arbatai ar košei pagardinti. Be to, mama idėdavo į siuntinį téveliui džiovintų cukrinį runkelį skiltelių. Sako, pirmajį kartą paragavęs, tévelis pagalvojo, kad tai neregėtas sudžiovintas vaisius. Gyvenant neprikliuje, mes nelabai kuo galėjome téveliui paremti. Dėkingi būdavome jo brolio ir seserų šeimoms, kurios dalį rūkytų lašinių per močiutę skirdavo mano téveliui, pusbadžiu gyvenančiam ir sunkiai dirbančiam Sibiro lageryje.

(Bus daugiau)
Vida TONKŪNAITĖ-RAMANAUSKIENĖ

Gyvenimo kelią apšvietusi savo širdies šiluma

Monikos Piliūtės-Kelevišienės (1930–2013) atminimui

Monikos Piliūtės vaikystė ir jaunystė prabėgo pasakiškai gražiame Dzūkijos kampelyje – Trakų apskrities Onuškio valsčiaus Išdagų kaime. Apsupta pasituričių, inteligenčių, labai darbščių tėvų, brolio Jono ir sesers Marytės meilės, kupina dangu siekiančių svajonių būti naudinga savo kraštui, žydėte žydejo... Nestigo nei grožio, nei jvairiausią gabumą. Baigusi Trakų rajono Aukštadvario progimnaziją, išstojo į Vilniaus Salomėjos Nėries mergaičių gimnaziją. Nuo 1950-ųjų rudens ji jau Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto studentė. Čia ji dar „susirgo“ teatru. Tuo metu buvo renkama Akademinių teatro studija. Iš 150 kandidatų atrinko tik 10. Tarp jų – Monika Piliūtė. Sekėsi pui-kiai, nes ir lituanistika, ir te-

Monika Piliūtė-Kelevišienė

atras buvo jos svajonių išspildymas. Jai buvo pranašauta lyrinio plano aktorėskarjera. Tačiau svajonei išspildyti nebuvo lemta. Universiteto diplomą gavo tik po 21 metų. 1951-ųjų spalio 2-ąją ji kartu su šeima buvo ištremta į Krasnojarsko krašto Ujaro rajono Borisovkos kaimą, Molotovo kolūkį. Prasidėjo naujas gyvenimas,

taip nepanašus į prarastąjį. Iš universiteto suolo – į vištų fermą. KGB išsnipinėjo tremtinius. Tėvelį Juozą Pilių išvežė į Krasnojarsko kalėjimą už tai, kad šis ramino: mes čia tik laikinai, grįsime, nieko amžino nėra. Iš kalėjimo jis paleido tik po aštuonių mėnesių. Tekokalėjimo paragauti ir Monikai Piliūtei. Mat neatsiklaususi komendantu nuvyko į gretimą kolūkį nusipirkti bulvių. Už šį „nusikaltimą“ ją Ujaro kalėjime išlaikė daugiai nei savaitę.

Šiaurėje prie daug ko teko priprasti, su daug kuo susitarkyti. Tačiau neišblėso žingendumas, troškimas mokytis, tobulėti. Po metų tremties, komendantui leidus, lituanistė Monika išstojo į Ujaro žemės ūkio mokyklą ir 1953 metais ją baigė, įgydama plataus profilio agronomo kvalifikaciją.

(keliamai į 12 psl.)

Skelbimai

Spalio 19 d. (šeštadienį) Anykščių r. Šeimyniškių k. kapinaitėse bus šventinamas paminklas Rozalijos Žarskienės, kuri 1947 m. vasario 27 d. buvo gyva sudeginta stribų savo namuose, kartu žuvo ir partizanas A. Grikša-Darius, atminimui. Anykščių Šv. Mato bažnyčioje 11 val. bus aukojuamos šv. Mišios už Rozaliją Žarskienę ir žuvusius to krašto partizanus. Po pamaldų vyksime į Šeimyniškių kapinaites (5–6 km nuo Anykščių).

Kviečiame dalyvauti.

Spalio 20 d. (sekmadienį) 10 val. Rietavo urėdijos Girėnų girininkijos Šilų miške pagerbsime kovose už Lietuvos laisvę žuvusius partizanus. Bus aukojuamos šv. Mišios, šventinamas atstatytas paminklinis kryžius bei restauruota partizanų žeminė. Po minėjimo vaišinsimės kareiviška koše.

Dalyvių lauksite kelio Vilnius–Klaipėda 252 km prie kavinės „Arménija“, bus nuorodos į bunkerio vietą.

Spalio 20 d. (sekmadienį) 11 val. Vilkaviškio r. Gražiškiuose bus šventinamas paminklas partizanui Antanui Ambrulevičiui atminti. 12 val. šv. Mišios Gražiškių bažnyčioje. Po pamaldų – paminklo šventinimas. Vėliau bendruomenės namų salėje pabendrausime prie puodelio arbato.

Kviečiame

Spalio 21 d. (pirmadienį) 16 val. LPKT sajungos salėje II a., Laisvės al. 39, bus pristatyta prelato prof., teologijos daktaro Vytauto Stepono Vaičiūno naujausia poezijos knyga „Kad amžinybė būtų netuščia“. Kartu vyks susitikimas su bendrijos „Lemnis“ ekspediciją į Krasnojarsko kraštą ir Permės sričių dalyviais. Renginyje dalyvaus Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčios monsinjoras Vytautas Grigaravičius, Kauno Maironio muziejaus direktoriė Aldona Ruseckaitė, aktorius Egidijus Stancikas.

Renginio globėja – LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margvičienė.

Organizatoriai – Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos Kauno filialas

Spalio 27 d. (sekmadienį) 12 val. kviečiame į partizano Antano Kraujelio (1928–1965) 85-ųjų gimimo metinių paminėjimą Utenos Kristaus Žengimo į Dangų bažnyčioje.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sask. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Redaktorė

Jolita Navickienė

Redakcija:

Dalia Maciukevičienė,

Vesta Milerienė,

Rasa Duobaitė-Bumbuliene

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,

LT-44309, Kaunas, tel. (8 37)

323 204, faksas (8 37) 323 214.

Indeksas 0117.

El. paštas:

tremtinys@zebra.lt

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos

netekėjų atspindžiai“ remia

Spausdino spaustuvė UAB

„Rinkos aikštė“, Josvainių g. 41,

Kėdainiai

Ofsetinė spauda 3 sp. lankai.

SPAUDOS,

RADIO IR

TELEVIZIJOS

RĒMIMO

FONDAS

Kaina 2 Lt

Tiražas 2600. Užs. Nr.

ILSEKITĖS RAMYBĖJE

Teklė Baškienė

1926–2013

Gimė Telšių aps. Varnių valsč. Baginuk. 1948 m. ištremta kartu su seserimis Irena ir Emilia į Krasnojarsko kr. Nižnij Ingash r. Garškovos gyvenvietę. Miške dirbo sakinimo darbus. I Lietuvą grįžo 1958 m. Susituokė su buvusiu politiniu kaliniu Stasiu Baškiu. Susilaukė sūnaus. Buvo visų gerbiama, mylima, tolerantiška. Dainavo chore „Tremties aidai“.

Palaidota Varnių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnaus šeimą ir artimuosius.

LPKTS Telšių filialas

Jadvyga Kaukėnaitė-Lūžienė

1928–2013

Gimė Paringio k. Ignalinos r. gausioje ūkininko šeimoje. Vyresniems broliams išstojus į partizanų gretas, 1945 m. su tėvais, broliu ir seserimis buvo ištremta į Molotovo sričių (dabar Permės) Jusvo r. Krokolevo miškų ūki. Jai pabėgus į Lietuvą – šeimą perkėlė į Tukačiovo miškų ūki. Po kiek laiko slapstymosi Lietuvoje buvo suimta ir grąžinta į tremties vietą. Dirbo miško ruošos darbus, 1957 m. susituokė su buvusiu politiniu kaliniu. I Lietuvą grįžo 1984 m. Apsigynė Kretingoje. Išaugino tris vaikus.

Palaidota senosiose Kretingos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris ir sūnų su šeimomis bei artimuosius.

LPKTS Kretingos filialas

Modestas Ladyga

1937–2013

Gimė Rokiškio r. Čedasuoje, gausioje ūkininkų šeimoje. 1948 m. tėvai su keturiais sūnumis buvo ištremti į Krasnojarsko kr. Kazačinsko r. Mamontovo gyvenvietę. Sūnus Vincas jau kalėjo lageryje. Ištremtieji dirbo sunkius miško ruošos darbus. I Lietuvą šeima grįžo 1958 m., bet į savo namus nebuvó jėleisti. Apsigynė Latvijoje. Modestas dirbo darbininku ligoninėje. I Lietuvą grįžo 1964 m. Dirbo Vabalninko žemės ūkio technikume santechniku. Sukūrė šeimą, užaugino dvi dukteris ir sūnų.

Palaidotas Vabalninko kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vaikus, brolius, artimuosius.

LPKTS Biržų filialas

Dėmesio!

LPKTS knygynėlyje prekiaujama LPKTS 25-mečio programa išleista knyga „Laiko atodangos“ (2 dalis) ir dokumentinio filmo apie 25 metų LPKTS veiklą „Su Lietuva širdy gyvename“ kompaktinėmis plokšteliémis.

Leidinių kiekis ribotas, paskubėkite įsigyti.

Patikslinimas

Rugsėjo 27 d. „Tremtinyje“ Nr. 36, straipsnyje „Po gulinčiu akmeniu vanduo neteka“ įsivėlė netikslumą:

Povilas Jakučionis Politikos komiteto pirmininko pavaduotoju tapo ne Sajūdžio Vilniaus taryboje, bet LPKTS Vilniaus bendrijos taryboje, ir čia buvo iškeltas kandidatu 1992 metų Seimo rinkimuose.

Antano Vizbaro darbas, organizuojant Ariogalos saskrydžius, buvo sunkus ir alinantis.

LPKTS programų vykdymo darbus P. Jakučionis iniciavo ir skatino.

LPKTS pirmininku jis dirbo 12 metų. Atsiprašome skaitytojų.

Iš pragaro į pragara...

Ispūdžiai po kino filmo „Ekskursante“

Po daugelio metų kino salėje, kuriuoje žiūrėjau naują lietuvišką filmą, mačiau verkiančią moterį. Ekrane matant vienuolikmetės tremtinės skausmą, kančias, ją persekojusių nužmogėjimą, sklindantį vos ne po kiekvienos filmo scenos, susilaikyti nuo ašarų buvo sunku....

Lietuvos žmonėms, žinantiems ir suprantantiems pokario košmarą, vadinačiai tremtini, bus tai tarsi eilinė istorija. Tremtinį vagone, kur sunėšcia motina yra prigrūsta dar kelios dešimtys, įvyksta tragedija: miršta motina ir vaiko akyste jos palaikai karievių išmetami iš vagono į šalčiu sukaustyta pakelę... Filmo kūrėjai teigia, kad tai tikra vaiko istorija, kai neįžengiamose Sibiro platybėse mergaitė Marija iš traukinio pabėga ir įveikia 6000 kilometrų ilgą ir pilną pavojų bei nuotykių kelią namo – į Lietuvą. Deja, čia siaučia stribai, o jos gimtjieji nameliai laukia užkaltais langais ir durimis, sudažytais potrėmimo langais, sulaužytais baldeliais. Čia toks pats Sibiras.

Ji buvo arti mirties, kai išsekusi pasiekė ramų rusišką kaimelį ir ten gyvenusių geraširdę senyvo amžiaus moteriškę, išgelbėjusių žaizdas, mergaitė nepamiršta pagrindinio savo tikslo – pareiti Lietuvon. Jai kuriama legenda, tarsi ji atsilikusi nuo kažkokios ekskursijos, ten palikę dokumentai. Kelionėje ji sutiks ne tik vargšę rusų moterį, gyvenančią aplieistame kaimo taigoje, bet ir prasigėrusi vairuotoją, traukinio konduktorių, iš lagerių pabėgusių plėšikų gaujų, žaurų daktarą, dirbantį vaikų lageryje, išimylėjusį lektuvo pilotą, NKVD narį ir kareivius, medžiojančius lietuvių

partizanus... Ir visi jie sutrumpino mergaitės kelionę į Tėvynę, rizikuodami ne tik asmenine laisve, bet ir gyvybe. Kai kurie sutiki žmonės ją žlugdė, kai kurie abejingai nusisuko ir netrukdė jos kelionei. Tik keli jų sutiko pagelbėti įgyvendintijos viltį grįžti namo, į Lietuvą.

Tai filmas apie viltį ir lemči, meile ir draugystę, pasiaukojimą ir geraširdiškumą bei neišmatuojamą meilę savo kraštui, savo Tėvynei... Mažoji aktorė Anastasija Marčenkaite ir jai talkinė – Nelė Savičenko, Margarita Žiemelytė, Darius Meškauskas, Aida Gintautaitė, Eglė Mikulionytė, Sakalas Uždavinytė, Algirdas Paulavičius, Darius Meškauskas sukūrė pasaką su neaiškia pabaiga. Nes jau sugrižusių namo stribai muša ir kaimantinėja, o ji, radusi palėpėje grūdų kišenes, drąsiai pasitinka savo lemči, nes iš toli atbilda stribų ar karievių sunkvežimis...

Scenarijaus autorius Pranas Morkus (gimės 1938 metais) – savaitraščio „Siaurės Atėnai“ skyriaus redaktorius, Lietuvos radio ir televizijos kultūros laidų vyriausasis redaktorius, „Mažosios studijos“ bendradarbis sukūrė artimą tiesai pasakojimą, režisierius Audrius Juzėnas pasitenge, kad jis atrodytu tikroviskai ir įtikinamai. Ir tai jam pasisekė. Sibiro scenose filmavosi Rusijos aktoriai Igoris Savočkin, Raisa Riazanova, Aliona Ivčenko, Dmitrij Gotsdiner, Ksenija Rappoport, Sergej Garmaš, vyksiai antrinę vieningam scenarijuj, daug intenciškų gamtos ir būties vaizdų.

Režisierius A. Juzėnas, stebėjęs filmo premierą Rusijoje, teigė, kad rusai šią mažos mergaitės istoriją

priėmė ir kaip savo tautos istoriją, be išankstinio nusistatymo apie žmones vienoje ar kitoje pusėje; juk meilės, gerumo, pasiaukojimo ir paprasčiausio žmogiškumo ašaros višada yra tikros.

Ipratę prie mums primestų sovietinės ideologijos klišių, tai yra filmu „Niekas nenorėjo mirti“, „Laiptai į dangų“ ir panašių, čia susiduriame su TIESA. Tokių filmų Lietuvoje dar nebuvo. Anot Eglės Marcinkevičiūtės-Wittig, mes, garbindami sovietinius stabus, tarp jų ir mano paminėtus kino filmus, kuriuose néra nė kruopelytės tiesos apie pokarij, garbindami jų kūrėjus, dar ir šiandien dalindami jiems medalius, kuriais sovietinė sanitarka juos jau apdovanojo, išugdėme naujus jaunus žmonės, pamėgdžiojančius sovietinius stabus. Štai premijujamas rašytojas Marius Ivaškevičius ir istorikas Mindaugas Pocius savo „kūriniuose“ nori visus mus privesti prie visai dar nesenio sovietinio mito, kad pokaryje buvo banditai, kareiviai ir liaudies gynėjai. Taip – „liaudies“, o ne kažkokie... Ne, anie, besipriėinantys okupacijai jei ne banditai, tai pusbandičiai. O ką daro valstybė? Ji tas knygas finansuoja, verčia į kitas kalbas, siuncią į parodas, konferencijas užsienyje. Ir ne į Rusiją, o į Vakarų Europą. Kas tai, naivumas ar sveitim stabų garbinimas? Rašyti apie tremtį, jiems tarsi uždrausta zona, ką čia gali primeloti, jei ir taip viskas aišku? O štai Povilas Masilionis, buvęs partinės organizacijos sekretorius, persavo išvedžiojimus neigia patį okupacijos faktą. O skaudžiausia, kad jie tokiai tapo jau šios nepriklausomybės metais.

Anot Aldonos Jasiūnaitės, ir šis filmas mūsų valdžiai nebuvu reikalingas. Iki mūsų jis keliavo šešiolika metų

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Gyvenimo kelią apšvietusi savo

(atkelta iš 11 psl.)

Užgniaužusi traukų literatūrai bei teatrui, dirbo Ujaro MTS, vėliau kolūkio „Sibiriai“ agronomė.

Valdant Chruščiovui, Sovietų sąjungoje vyko kukturūzų „vajus“. Monikai Piliūtei 120 hektarų plote pavyko užauginti puikų šios kultūros derlių, mat pasėjo juos taigos viduryje: miškas juos saugojo nuo vėjų, šalnų. Kukurūzai augo „Dievui ant garbės“ ir stiebėsi į dangų. Atlygis už tai – komendantu leidimas 1956 metų sausį mėnesiui apsilankytį Tėvynėje – Lietuvos... Koks buvo džiaugsmas! Kai mynai lietuviai su ašaromis praše: „Monikute, parvezk iš Lietuvos akmenukų, pieskutės (smėliuko). Pažadėjo, tačiau netesėjo. Netikėtai Vilniuje susitiko universiteto dramas studijos dėstytoja ir grupės auklėtoja Galiną Jackevičiūtę. Tada Galina jau buvo daug galintis asmuo – Kazio Preisko žmona. Jai pavyko įkalbėti savo vyra. Nors Monika neturejo dokumentų, bet per keletą dienų gavo Vidaus reikalų ministerijos leidimą susituokti su savo studijų laikų draugu Jonu Kelevišiumi ir likti Lietuvos. Greitai buvo reabilituota ir visa Pilių šeima.

Iš pradžių Monika Piliūtė įsidarbinė Vievio švietimo skyriaus, kuriai me dirbo Jonas Kelevišius, kasininkė.

Kadangi J. Kelevišius vedė tremtinę, švietimo skyriaus inspektorius darbo jam teko atsisakyti. Jauna šeima įsidarbinė Kėdainių rajono Pernaravos vidurinėje mokykloje. Monika ntarė tėsti studijas universitete ir 1973 metais tapo diplomuota lituaniste.

1971 metais su vyru istoriku įsidarbinė Pakruojo rajono Lygumų vidurinėje mokykloje ir čia dirbo iki pensijos. Monika pamilo šį kraštą, ši nedidelį miestelį, jo žmones.

„Lygumai prilipo prie mano širdies visomis savo laukų lygumomis, kvepiantais grybais, beržynėliais, Krujos šnekančiu vandeniu, nuostabios Švč. Trejybės bažnyčios – krašto pasididžiavimo – grožiu, strukakalbių žmonių nuoširdumu,“ – sakydavo ji.

Ir Moniką pamilo ne tik Lygumų krašto, bet ir viso Pakruojo rajono žmonės. Gyvenime patyrusi nuoskaudų, neteisybės, prievertos, neprarado paveldėto inteligentiskumo, subtilaus dzūkiško humoro, optimizmo. Net mažuose dalykuose ižvelgda vo gerumo grūdą, geru žodžiu paglostydavo kiekvieną, vertą pagyrimo, paskatinimo.

Jos buvo pilna visur: rajono moterų tarybos renginiuose, „Žiemgalos“ sueigose, bibliotekų literatūrinėse popietėse, Pakruojo filialo tremtinių

išvykose bei susirinkimuose, respublikiniuose LPKTS suvažiavimuose, akcijose. Ji – ir rajoninio renginio „Pupų dėdės armonika“ pasakorė, ir saviveiklinių spektaklių visuomeninė režisierė.

Monika Piliūtė-Kelevišienė buvo labai žingėidi. Daug skaitė, keliavo. Paskutinioji jos, jau sunkiai sergančios, kelionė buvo 2013 metų rugsėjo 14 dieną Didžiosios Kovos apygardos partizanų takais po Kaišiadorių kraštą. Nebuvo rajone renginio, kuriame Monika Kelevišienė būtų tik stebėtoja. Visada tardavo savo svarų žodį, įvertindama organizatorių triūsą, pastangas. Dosniai dalijo ne tik gerus žodžius, bet ir gėles, dažniausiai užaugintas savo sode.

Mokytoja visą savo gyvenimą ištikimai vykdė savo motinos Antaninos Pilienės priešmirtinį priesaką jai, išsakyta gražiai džūkų tarme: „Moncyte, dukrela, kap aisi per gyvenimą, mesk širdžy pirma savy. Aidama rasi jų liepsnojančių, ir ji apšvies Tau keilių toliau...“ Šiuos žodžius saugau užrašų knygelėje, įrašytus Monikos Kelevišienės ranka. Pabaigoje prieirašas – „Vykdu!“ Kad tai tiesa, liudijo kiekviena Monikos Piliūtės-Kelevišienės gyvenimo diena.

Zita VĖŽIENĖ

(101) 93 .N

TV programa

spalio 21–27 d.

LRT

Pirmadienis, spalio 21 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 Visinamie (k.). 10.30 „Žinių riteriai ir damos“ (k.). 11.45 Žingsnis po žingsnio. 12.00 „Namelis prerijose“ Ser. 13.00 Stilius (k.). 13.55 Laba diena, Lietuva. 15.50 „Vienna byla dvieim“. Ser. 17.00 „Kobra 11“. Ser. 18.00 Šiandien. 18.45 Keliai. Mašinos. Žmonės. 18.55 „Rojus Lietuvoj“. Ser. 19.30 Nacionalinė paieškų tarnyba. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 Dėmesio centre. 21.30 Teisė žinoti. Pertr.- 22.00 „Perlas“. 22.30 Vakaro žinios. 23.00 „Chodorkovskis“. Dok.f. 2011. Vokietija. 1.05 „Vienna byla dvieim“ (k.). 2.20 Dėmesio centre (k.).

Antradienis, spalio 22 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Auksinis balsas“ (k.). 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 13.00 Nacionalinė paieškų tarnyba (k.). 13.55 Labadiena, Lietuva. 15.50 „Vienna byla dvieim“. Ser. 17.00 „Kobra 11“. Ser. 18.00 Šiandien. 18.45 Keliai. Mašinos. Žmonės. 18.55 „Rojus Lietuvoj“. Ser. 19.30 Emigrantai. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 Dėmesio centre. 21.30 Pinigų karta. Pertr.- 22.00 „Perlas“. 22.30 Vakaro žinios. 23.00 „Prisikėlės faras“. Ser. 0.00 „Vienna byla dvieim“ (k.). 1.15 Dėmesio centre (k.).

Trečiadienis, spalio 23 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Šok“ (k.). 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 13.00 Emigrantai (k.). 13.55 Laba diena, Lietuva. 15.50 „Vienna byla dvieim“. Ser. 17.00 „Kobra 11“. Ser. 18.00 Šiandien. 18.45 Keliai. Mašinos. Žmonės. 18.55 „Rojus Lietuvoj“. Ser. 19.30 Bėdų turgus. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 Dėmesio centre. 21.30 Lietuva gali. Pertr.- 22.00 „Perlas“. 22.30 Vakaro žinios. 23.00 „Prisikėlės faras“. Ser. 0.00 „Vienna byla dvieim“ (k.). 1.15 Dėmesio centre (k.).

Ketvirtadienis, spalio 24 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Rojus Lietuvoj“ (k.). 11.00 Pinigų karta (k.). 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 13.00 Bėdų turgus (k.). 13.55 Laba diena, Lietuva. 15.50 „Vienna byla dvieim“. Ser. 17.00 „Kobra 11“. Ser. 18.00 Šiandien. 18.45 Keliai. Mašinos. Žmonės. 18.55 „Rojus Lietuvoj“. Ser. 19.30 Klaidos kaina. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 Dėmesio centre. 21.30 Specialus tyrimas. Pertr.- 22.00 „Perlas“. 22.30 Vakaro žinios. 23.00 „Baltoji audra“. Nuot.f. 1996. JAV. 1.25 „Vienna byla dvieim“ (k.). 2.40 Dėmesio centre (k.).

Pentadienis, spalio 25 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Rojus Lietuvoj“ (k.). 11.00 Specialus tyrimas (k.). 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 13.00 Klaidos kaina (k.). 13.55 Laba diena, Lietuva. 15.50 „Vienna byla dvieim“. Ser. 17.00 „Kobra 11“. Ser. 18.00 Šiandien. 18.45 Keliai. Mašinos. Žmonės. 19.00 Lietuvos tūkstantmečio vaikai. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 Duokim garo! Pertr.- 22.00 „Perlas“. 23.00 Durys atsidaro. 23.30 „Detektivė King“. Ser. 0.30 „Vienna byla dvieim“ (k.).

Šeštadienis, spalio 26 d.

7.00 Bėdų turgus (k.). 7.45 Nacionalinė paieškų tarnyba (k.). 8.30 Gimtoji žemė. 9.00 Animacija. 10.00 Linksmojo knyga. 10.30 Ryto suktinis su Z.Kelmickaitė. 11.30 Septynios Kauno dienos. 12.00 „Hanibalas“. Istor. dok.f. 2006. D.Britanija. 13.00 „Inspektorius Luisas“. Ser. 15.00 Istorijos detektivai. 16.00 Žinios. 16.10 Sveikinimų koncertas. 18.30 „Žinių riteriai ir damos“. 19.50 Visinamie. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 „Auksinis balsas“. 23.00 „Daktaras Džekilas ir ponas Haidas“. Siaubo trileris. 2007. Kanada. 0.50 „Hanibalas“ (k.).

Sekmadienis, spalio 27 d.

6.00 Popietė su A.Čekuoliu (k.). 6.30 Šventadienio mintys. 7.00 Ryto suktinis su Z.Kelmickaitė (k.). 8.00 Girių horizontai. 8.30 Kaiamo akademija. 9.00 Animacija. 10.00 Gustavo enciklopedija. 10.30 „Brolių Grimo pasakos. Brėmeno muzikantai“. Ser. 11.45 Klausimėlis.lt. 12.00 „Senovės pasauliai. Gyvenimas kartu“. Dok.f. 2010. D.Britanija. 13.00 „Mis Marpl“. 4.50 iš Paddingtono“. Ser. 15.00 Krepšinio. LKL čempionatas. Kauno „Žalgiris“ – Šiaulių „Šiauliai“. Pertr.- 16.00 Žinios. 17.00 Popietė su A.Čekuoliu. 17.30 Stilius. 18.30 „Šok“. 20.30 Panorama. 20.45 Savaitė. 21.15 Mūsų laisvės metai–1998. 23.15 „Mis Marpl“. 4.50 iš Paddingtono“ (k.).